Масе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 19 декабрь, 1978 шу. ● № 151 (5971). ● Мах 2 кепиг.

АЙБЕ КОММУНИСТИЙ БЕХКТОКХАМ

XXI Грозненски городской партийни конференци

Городской партийни организаце хьалхленца Грозне къахьегамхоша тIа-тIа лакхъю производства темпаш, дикагIа хулийт арахеца продукци. Продукци маьхала яккхара кхаь шера план 12 декабре кхоачашъяьй. Планал совгIа дукха продукци арахийцай. ТIеккхоачашъю къахьегама овсарле лакхъяра задани.

Пятилетка дIайолаелча денз арахеца йолаяьй 245 керда издели, маьхала яьккхай 726 млн. сома маьха дикала Знак йола продукци. Цун номенклатура 2.7-зза йоккхагIа хиннай.

Дукха болх бу производство эргайоахаш тоаяра. Укх тIехьарча кхаь шера доал дара 5 автоматизированни система вIашагIъеллай, дукхача предприятешка керда оборудовани оттаяьй, 14 эзар рацпредложении изобретении юкъейоалаяьй.

Городской партийни организаце отчетни доклад яьча КПСС горкома хьалхарча секретара **Н. И. Семенова** аьлар, города экономически потенциал лакхъяларца цхьана цун нах, цар образовани, культура, политически къахьегамеи хьинар лакхденнад. аьнна.

ХIанз кхо эзари пхи бIаьи саг ва 1980 шереи цхьайттагIча пятилетка чотах болх беш.

Отчетни доклада а пренеи а юкъмоттиге латтар КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленума соцам тIара. КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела цу Плениуме даьча къамаьла положенешкареи выводашкареи хьадоагIа декхараш. Кхоачамбоацарех дувцаш докладчика белгалдаьккхар производство дегIайоалаяра шера юкъера темпаш алхха 3,7 процент мара лакх ца еннилга. Из кхоачам болаш дац. «Консервплодоовощ» объединене, ремонтно-механически, даьтта доаккхача, йий деча, «Автоспецоборудование», химически заводаша, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене ЖБК заводо пятилетка кхаь шера заданегIа дIа ца луш йитай 14 млн. сома маьха тайп-тайпара продукци.

ДоговорегIа продукци лоаттаяра планаш кхоачашъелга а лерттIа лелац. Укх шера дIа ца йохьийташ йисай 40 млн. сома маьха цу тайпара продукци. Потребителашта къаьстта дукха тийша балхаш даьд «Грознефтеоргсинтез» объединене, «Красный молот», «Металлотара» заводий, кога гIирс беча фабрика, кхыча предприятей коллективаша.

Производства эффективность айяран къахьегама овсарле лакхъяраи чIоагIа лоархIаме да Iилма-техничекски прогресс сихъелга. Бакъда из болх дукхача предприятешка ледара лел. Царех я ацетонови, электроремонтни, даьтта доаккха заводаш, «Чечингсельстрой» треста ЖБК завод.

Парте горком, районни комитеташ, юххьанцара партийни организацеш, белгалдоахар конференце, декхарийла я предприятеш технически эргаяхара, оборудованех бизза пайда эцара, дикагIа йола опыт юкъекхувлара хьалхара боахама кулгалхой бехктокхам лакхбе. Iилма-тохкама институтий балха дукхагIа йоахо е. производствацера цар бувзамаш чIоагIде, болхлойн инженерно-техническе болхлойи творчески инициатива дегIахувла еза.

Цу даькъе дикка опыт Iоаяьй СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода коллективо. Пренешка къамаьл даьча завода директора **Ю. Н. Казюпас** хоам бир «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа заводе шерра яхь яьржа хиларах. Продукци маьхала яккхара кхаь шера план заводо 7 декабре кхоачашъяьй. 77 продукци дикала Знак йолаш арахец.

Вакъда бIарча город хьанийцача дикала Знак йола продукци арахецилга хIанз а лерттIа лелац. Дукха кхоачамаш пайда ца эцаш дус «Трансмаш», ацетонови, ремонтно-механически заводашка, «Терек» объединене, моттигерча, кхачан, яйгача промышленноста предприятешка.

ЦIенхаштта теркам тIабахийта беза хIаман кхомбара. Укх тIеххьарча кхаь шера дукха мехкдаьтта продукташ, газ йоаяьй.

Заводаша хIара шера итт эзар тонн металл доаду. Города предприятешта турбаш тоъац, бакъда, «Грознефть», «Кавказтрансгаз», «Грознефтеоргсинтез» объединенешка, магистральни нефтепроводий управлене пайда ца эцаш а талхаш а укх 900 километр турбаш.

КIезига кхоачамбоацараш дац транспорта балха юкъе. Город бIарчча хьанийцача мовхьаш дIа-юха кхахьара задани кхоачашъяьяц. Грозненски машиннаькъа узело керттерча технико-экономически хьоккамий кхаь шера план кхоачашъяц.

Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене начальника **Л. Н. Нюхалос** машиннаькъахошта яь критика нийса, а лаьрхIа, белгалдаьккхар транспорто болх лерттIа ца бара смежникаш а бехке хилар. Вагонаша Io ца йоассаеш а тIа ца йотташ а дукха ха йоаккх мехкдаьтта чакхдоахача заводашка, «Севкавнефтегазстрой» объединене. Цу гIулакха йоагIIаш йола йоакхо яц КПСС горкома промышленно-транспортни отдело.

Конференце доакъошхоша льххача тайпара, декхар сенах латт аьлча, из латт КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленумо дIадехарашка, цига новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьла Установкашка хьежжа иттлагIча пятилетка заданеш хIара предприяте шеко йоацаш кхоачашъелга Iалашдарах. В. И. Ленин ваь 110 шу дуза ди хьатIакхоачаш шоай пятилеткаш кхоачашъе лаьрхIад къахьегамхоша, хIаьта предприятей, цехий, участкай, бригадий, сменай коллективаша — 1980 шера 7 ноябре пхе шера план кхоачашъе дош лу.

Отчетни юкъа парте горкомо, райкомаша даим болх баьб капитальни вложеней структура эргайоахаш тоаеш, гIишлош хьалъяра ханаш лоацъеш, гIишлой-монтажни балхашка дIадодар кIезигдеш.

Юкъера лаьрхIача шера бола капитальни вложеней боарам лакхбеннаб 20 процент. Эксплуатаце дIалуш йола керттера фондаш 360 миллион сомага кхоачаргъя, е дIаьннача пятилетке хинначарел кхоалагIа дакъа дукхагIа.

Цунца цхьана капитальни вложенеши керттера фондаши караерзаяра планаш шерагара шерага кхоачашъяц. Дуккха йола гIишлошъю организацеш шоашта оттаьча къахьегама овсарле лакхъяра планех лоархIаяц. Дилла а тIехьаюсаш я «Жилгражданпроекта» СМУ-2, 4, 5, 8, «Орджоникидзетрансстрой» треста СМП-131, «Кавсантехмонтажа» СУНГ, ТЭЦ, МВД СМУ.

ДIаьккхаяц средстваш дIа-юха йийкъа лелаяра практика. Ледара лел мехкдаьтта чакхдоаха объекташ, ремонтно-механически,

(Инстедоалар 2-ча оагIо тIа).

XXI ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕ ХЕРЖА КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ЧЛЕНАШ

Акименко С. Н.	Гетта И. И.	Кодзоев М. А.	Приймак А. М.
Аллакина А. М.	Гончаров А. В.	Коновалов Б. П.	Савранукаев М. Д.
Алешкин В. Г.	Головченко В. С.	Коркоценко Л. М.	Сагагов М. И.
Алмазов И. И.	Горбова А. В.	Колков А. Д.	Саламатин М. В.
Ананченко В. И.	Громов П. Н.	Кругликов Г. А.	Сапралиева Л. А.
Артемьева В. А.	Гребнев А. С.	Крутов П. М.	Семенов Н. И.
Арутюнян А. И.	Гудько Н. А.	Кузнецов Ю. В.	Семенов В. Л.
Батаев С. С.	Дацаев С. Д.	Куценко В. А.	Склокин Ю. Б.
Баймурадов М. Э.	Дмитриенко В. И.	Лавриненко В. М.	Смелкова Т. Н.
Баранов Н. И.	Домбровская Л. А.	Луганский А. М.	Сорокин Б. В.
Бабоченко Д. Я.	Добриев С. А.	Мамаев М. А.	Сорокина В. Н.
Белоглазова Л. П.	Дроздов Л. С.	Магомадов С. М.	Ткаченко Э. И.
Безгласный А. М.	Елфимова О. А.	Масленников Г. А.	Тучаев З. Д.
Борисенко Л. Н.	Жиляева Н. М.	Майсигов С. М.-С.	Турапин В. С.
Бочаров Н. В.	Зайцев А. Н.	Морозов А. В.	Турпалов А.
Бреславский Б. И.	Заикина Р. Ф.	Мухортова А. Н.	Тюлькин Н. Д.
Бутаев Ш. С.	Иващенко А. Г.	Нагорнов Е. А.	Царева М. П.
Бутузова Л. И.	Ивченко К. И.	Носенко В. С.	Чапанова Х. Х.
Бунин В. К.	Ильясов С. А.-В.	Онищенко О. Г.	Чабанов А. В.
Булавин Ю. П.	Казюпа Ю. Н.	Опришко А. А.	Черевиченко Н. С.
Басипенко Б. И.	Капустянов В. В.	Петренко О. М.	Шамардин В. М.
Галкова Г. Ф.	Климанов А. И.	Плигин В. А.	Щербина Н. А.
Героев Ю. Х.	Климова Л. П.	Погибель Г. М.	

XXI ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕ ХЕРЖА КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ЧЛЕНАЛЛА КАНДИДАТАШ

Борщиков Х. М.	Кизилова Л. П.	Марахтанов Н. М.	Цацаев Р. Я.
Верзун Т. Н.	Корокина Л. Е.	Муратова Л. К.	Чадаев А. Д.
Вихлянцев Н. И.	Козлов Г. В.	Огнева М. В.	Челканова Т. В.
Дагаев В. Б.	Кравченко А. И.	Пархоменко М. М.	Шапиро Г. Е.
Дахкильгов Т. Д.	Ледванов В. А.	Переверзев А. Н.	Шерипов С. З.
Двегубская Л. С.	Магамадов Х. И.	Рогач Т. В.	Шелухин А. З.
Ендовицкий И. С.	Мареченков Ю. В.	Саламов М. С.-А.	Хачатурова Р. И.
Загаев Х. А.	Матвеев А. Б.	Темирсултанов А. У.	

XXI ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕ ХЕРЖА ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕ ЧЛЕНАШ

Андреева Г. А.	Ерзикова Н. С.	Колкова Н. В.	Темирханова Р. Х.
Вуец М. П.	Еремкин А. С.	Магомаев С. Д.	Чешенко А. В.
Денисенко В. К.	Инуркаев А. Н.	Мужухоев М. Б.	Чигрина Р. Н.
		Недевькова Л. Л.	

КПСС Грозненски горкома пленум

XXI городской партийни конференце хержача КПСС Грозненски горкома организационни пленум хилар.

Парте горкома хьалхарча секретаралла хержав **Н. И. Семенов**, шоллагIча секретаралла — **Ю. Х. Героев**, секретаралла — **Л. П. Белоглазова**.

КПСС горкома бюрона иштта юкъевахар **Ю. Б. Склокин, В. М. Шамардин, В. В. Капустянов, А. Д. Колков, С. М. Магомадов, Л. С. Дроздов, М. А. Мамаев, А. А. Опришко**.

Отделий заведующеш чIоагIбаьб: организационни — **Ю. Б. Склокин**, пропагандаи агитацеи отдела — **И. И. Гетта**, промышленно-транспортни отдела — **В. С. Носенко**, гIишлошъяран городской боахамеи отдела — **И. И. Алмазов**, административни торгово-финансови органийи отдела — **Н. И. Баранов**, общи отдела — **Б. П. Коновалов**.

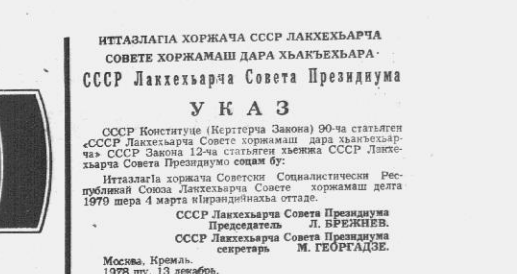
Партийни комиссе председателла чIоагIваьв **В. М. Лавриненко**.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНО-БОАХАМА АКТИВА СОБРАНИ

Селхан Грозне хилар Нохч-ГIалгIай областной партийно-боахама актива собрани.

«Новкъоста Л. И. Брежнева «Целина» яхача книжка тIара хьадоагIа организационно-партийни идейно-политически болх дIахо тоабара долча областной партийни организаце декхарех» дувцаш собране доклад йир парте обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова**. Доклад ювцаш пренеех къамаьлаш дир: **В. Г. Табацковас** — КПСС Шелковской райкома хьалхарча секретара, **С. М. Магомадова** — КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретара, **А. Котиева** — **Г. Ахриева** цIерагIча «Электроинструмент» завода слесара, **М. А. Сулаева** — яздархочо, **К. А. Дудуркаевас** — «Горячеисточненский» совхоза комбайнера, **С. Н. Егорова** — ВЛКСМ обкома шоллагIча секретара, **О. С. Беляева** — облсовпрофа председатела.

Областной партийно-боахама актива собранех йола отчет кепатохаргья.

ИТТАЗЛАГIА ХОРЖАЧА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА ХЬАКЪЕХЬАРА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

СССР Конституце (Керттерча Закона) 90-ча статьяген «СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара хьакъехьарча» СССР Закона 12-ча статьяген хьежжа СССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

Иттазлагlа хоржача Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совете хоржамаш делга 1979 шера 4 марта кIирандийнахьа оттаде.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **Л. БРЕЖНЕВ.**

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль.
1978 шу, 13 декабрь.

СССР Лакхехьарча Совета Президиуме

СОЮЗА СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА ХОРЖАМИЙ ОКРУГАШ ВIАШАГIЙОХКАР

СССР Конституце 110 статьяс ма-яххара а «СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах» долча Закона 13-и 14-и статьяшка хьежжа а СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1978 шера 13-ча декабрерча УказагIа вIашагIъеллай СССР Лакхехьарча Совета Союза Совете хоржамаш дара 750 хоржамий округ, царца **Нохч-ГIалгIай АССР гIолла:**

397. Грозненски хоржамий округ (центр — г. Грозный).
Город Грозный.

398. Гудермесски хоржамий округ (центр — г. Гудермес).
Город Гудермеси районаши: Веденски, Гудермесский, Надтеречни, Наурски, Ножай-Юртовски, Советски, Шалински, Шелковски.

399. Сунженски хоржамий округ (центр ст-ца Орджоникидзевская).
Город МагIалбики районаши: Ачхой-Мартановски, Грозненски, Малгобекски, Назрановски, Сунженски, Урус-Мартановски.

СССР Лакхехьарча Совета Президиуме

КЪАМИЙ СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА ХОРЖАМИЙ ОКРУГАШ ВIАШАГIЙОХКАР

СССР Конституце 110 статьяс ма-яххара а «СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах» долча Закона 13-и 15-и статьяшка хьежжа а СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1978 шера 13-ча декабрерча УказагIа вIашагIъеллай СССР Лакхехьарча Совета къамий Совете хоржамаш дара 750 хоржамий округ, царца:

7. Грозненски хоржамий округ (центр — г. Грозный).
Астраханcки область, Дагестански АССР, Нохч-ГIалгIай АССР.

СССР Лакхехьарча Совета Президиуме

КЪАМИИ СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА ХОРЖАМИИ ОКРУГАШ ВIАШАГIЙОХКАР

СССР Конституце 110 статьяс ма-яххара а «СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах» долча Закона 13-и 15-и статьяшка хьежжа а СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1978 шера 13-ча декабрерча УказагIа вIашагIъеллай СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете хоржамаш дара 750 хоржамий округ, царца **Нохч-ГIалгIай АССР гIолла:**

668. Ленински хоржамий округ (центр — г. Грозный). Город Грозне Ленински район.
669. Заводской хоржамий округ (центр — г. Грозный). Город Грозне Заводской район.
670. Октябрьски хоржамий округ (центр — г. Грозный). Город Грозне Октябрьски район.
671. Старопромысловски хоржамий округ. (центр — г. Грозный). Город Грозне Старопромысловски район.
672. Грозненски юртара хоржамий округ (центр — г. Грозный).
Районаш: Грозненски, Советски.
673. Ачхой-Мартановски хоржамий округ (центр — Ачхой-Мартан).
Районаш: Ачхой-Мартановски Сунженски.
674. Назрановски хоржамий округ (центр г. Назрань). Город МагIалбик, районаш: Малгобекски Назрановски.
675. Наурски хоржамий округ (центр — станица Наурская).
Районаш: Надтеречни, Наурски, Шелковски.
676. Ножай-Юртовски хоржамий округ (центр — Ножай-Юрт).
Город Гудермес, районаш Гудермесски Ножай-Юртовски.
677. Урус-Мартановски хоржамий округ (центр — Урус-Мартан).
Районаш: Веденски Урус-Мартановски.
678. Шалински хоржамий округ (центр — Шали) Шалински район.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ИТТЛАГIА СЕССИ ХЬАЕЛЛАРАХ

ЯлхазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета иттлагIа сесси хьаелларгья 1978 шера 20 декабре Iуйрийна 10 сахьат даьлча КПСС обкома политически дешара ЦIагIа.

Депутаташта регистраци ергья 1978 шера 19 декабре Iуйрийна 9 сахьат даьлча денз сайрийна 7 сахьат даллалца Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме (улица Комсомольски, 112, 4-гIа этаж, № 101 йолча кабинете), 1978 шера 20 декабре Iуйрийна 8 сахьат даьлча денз КПСС обкома политически дешара ЦIагIа.

ТОЛАМЕ ЧАКХДОАККХ ШУ

«Самашкинский» совхозе 2666 бежани 10434 хьакхеи я. Царна зоотехнически бокъонаша дIадеххача тайпара Iунал деш хьайоагIа хьайбаш леладерий коллектив. Цудухьа КПСС ЦК ноябрьски Пленума соцамашта гIулакхаца жоп а луш, паччахьалкхенна 535 тонн дулхи 1470 тонн шуреи дIаденнад оаха, шера планагIа дIадала деза дулх — 520 тонни шура — 1450 тонни йолча.

Уж толамаш доахача шоайла яхье а яьнна къахьегаш шиъ доахан леладерийи цаI хьанкхарч лелаерийи фермаш я. Царна юкъе хьалхле дIа ца хецаш я къахьегама ветеран Юсупов Нажмутдин керте латта шоллагIа шурий-товарни ферма. Къаьстта цу ферма коллективо, планал совгIа 36 тонн йолаш, 783 тонн шура дIаеннай.

Хьайбаш леладерашта юкъе дукха ба йоккха опыт йола говзанчаш. Царех ба къаьна дояркаш Бисаева ТIаус, Маликова Яхита. ХIара Iаттагара 11 бетта 2600 килограмм шура яьккхай царех хIаране. Опыт йолча дояркаша санна лакха хьокхамаш гойт балха дояркаша комсомолкаша Кушиева Сайбатеи Умарова Зайнапеи. ХIара Iаттагара 2550 килограмм шура яьккхай царех хIаране.

Уж толамаш даха царна новкъостал ду доаханга хьожача Iуша. Иштта, шоай болх лерттIа дIахьу бежа Iуша коммунисташа Хацуев Элмарзаси Майрбеков Бекмарзаси. Цар гIулакх деча групперча доахана кхычарел дукхагIа лу шура.

Iаьсий леладерашта юкъе дикагIа къахьегаш ба Эльбаева Бусани Мурзаева Эрвани. Цар кхоабача хIара Iасилга дийнахьеи буси 400—450 грамм дулх тIаккхет, план 300 грамм йолча.

Яхье хьалхалаттарех бола хоам бизза хургбац, нагахьа санна хьакхарч лелаераш коммунисташ Ведута Мариян, Чернова Аннеи ца хьоахайнча. Цар опыт касткаста ювц «молнешца».

Цхьаькха а да белгалдаккха дезаш. Вайна ма-харра, йоаккхаш йола хьайбай продукци царна дIалуча доакъарах тийша я. Из лархIа а лоархIаш оттаяьй доакъара рацион совхоза керттерча зоотехника Марзабеков Мухьамада. Масала, хIара беттача Iатта лаьрхIа 30 килограмм силос, 7 килограмм сенаж, 2 килограмм концентраташ, 2 килограмм ча, машиша барда лу. Иштта я кхыча хьайбашта оттаяь рацион а.

ХIара дийнахьа 33 центнер шура паччахьалкхенна дIалу совхозо. Кастта 35 центнерага кхачийта лерхI оаха из цифра.

ЛерхIар кхоачашдара дукхагIа болхлой безам тIагIоргболаш пайда эц моральни материальни стимулех. Шера хIара Iаттагара 2800 килограмм шура яьккхача дояркана «ДикагIа йола доярка» яха вымпели ший алапел совгIа 250 сом ахчей лургда. ХIаьта 2500 килограмм шура яьккхачоа — 200 сом ахчан совгIат дала оттадаьд.

Iан замалахь а кхы а лакхагIа хургда толамаш, цу гIулакха лерттIа кийчо яьй. Ханнахьеи дикеи тоаяьй фермай помещенеш, иштта Iалашдаьд тайп-тайпара доакъар.

Лоацца аьлча, торонаш йолаш я. Цудухьа дIадахача шера санна укх шера а районе хьалхара моттиг яккха йиш я тха коллектива. Тхоца яхь лелаеш я «Лермонтовский» совхоза коллектив. Атта хургдац цунна тхогара хьалхле яккха.

Хьалхашка латта бехктокхам кхета а беш, бIу ца къожабеш къахьег тха барттайнача коллективе хIаране. Ер бутт чакхбалалехьа кхы а дIалургья Даьхенна планал совгIа 45 тонн шура.

Р. АНЗАЕВ,
Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза парткома секретарь.

ДИКА IАЛАШДАЬД ХЬАЙБАШ

Шелковской районера «Красный пахарь» яха колхоз вай республикс боккхагIбарех боахам ба хьайбаш леладелга хьанийцача. Юкъера лаьрхIача шера тхога хул 2200 бежан, 60 эзар устагIа, 2 эзар хьакха. Цунга хьежжа дукха яха а паччахьалкхенна дIаяла а езаш я хьайбай продукташ.

КПСС Центральни Комитета июльски Пленума соцам тIа аьннад:

«Юрта боахаме керттера декхар лархIа массе оагIорахьареи динамичнии из дегIабоалабелгеи цун дерригача оагIой эффективность дикка лакхъелгеи, халкъа вахара боарам дIахо лакхбелга Iалашдергдолаш мохк кхачанцеи юртбоахама бедалцеи тешшаме Iалашбелга».

Цу дешаша шоаш оттаду юртарча къахьегамхошта хьалхашка дIахо дулх, шура, фуаш, кхыйола хьайбай продукташ дукхагIа йоахилга Iалашде дезаш дола гIулакх. Из дика кхетаду колхоза фермашка, цехашка болх беча наха.

Пятилетка кхоалагIча шера Iан кийчо дика яр дукхаханнахьа кизгаш теха, напраш, тховнаш тоадаь йIоахъяьй хьайбаш чулаттаргдола помещенеш. Духхьал цу гIулакха вIашагIъехка хиннача бригадаша цIенхаштта кхоачашбир из болх.

Iан кийчо еча керттера гIулакх — доакъар Iалашделга. Цудухьа бIаьсти чакхйоалача хана, баьцаш хьакха мегаргйолча ма-кхаьчча а, доакъар кийчдара вIашагIъехкача бригадаша дIаболабир сихбаь шоай болх. ГIулакх дикагIа леларгдола мероприятеш, моральнии материальнии стимулаш хилар пайда эцаш болх чакхбаллалца. ХIаьта гуйре тIехьаяххалца доакъар Iалашдир кхашка болх беча наха, механизатораша.

Iа дакъха долалуча хана тхога яр 3500 тонн йол, 5 эзар тонн ча, 6 эзар тонн силос, 7,3 эзар тонн сенаж, 10 эзар тонн гранулаш. Кхом болаши дикагIа продукци хургйолча тайпареи доакъарах пайда эца лаьрхIа хIара хьайбай тайпанней труппанеи йоагI-йоагIа рационаш оттайир специалисташа. Хьайбаш леладерий балха распорядок кийчйир иштта. Цу рационехи распорядкахи ду хIанз хьайбашта Iунал.

Колхозе кIезига бац кхычарна хьоккам телаш къахьега нах. Царех ба хьоггехьа а шоашта йоагIа шера йола планаш кхоачашъяь дояркаш Закриева Лейла, Лукманова Зинаида, Нагуманова Галина, Михайличенко Любовь, дуккха кхыбараш.

Ужжамо дешаш ала доагIа дикагIбола жа леладерех Магомадов Iаьлех, Ахмедов Гаспуллех, Отепов Илимханах, Амедов ИбрахIимах, Аджибатыров Султанах, кхыбарех. Жа леладеча болхлоех къаьстта дош ала доагIа, хIана аьлча колхозо паччахьалкхенна дIалуча дулхах 65—70 процент устагIаи дулх да, хIаьта диткъача тхах хулаш бола пайда массанена а бовзаш ма-бий. Жа Iуна болх — халеи бехктокхамеи къахьегам ба.

Лакхе белгалдаькха хьайбаш доацаш колхозе я 400 говр, 10 эзар котам. Дулхи фуаши дIадалара дикка новкъостал ду цу доакъоша.

Чакхдоалаш латт пятилетка кхоалагIа шу. Тха колхоза хьайбаш леладераш майрра ала йиш йолаш-ба шоаш из толамца чакхдоаккхаргда, аьнна. Цар хьоггехьа а тIеххоачашъяьй паччахьалкхенга шура йоххара план: шера дIаяла езаш хиннар 1495 тонн йолча цхьайтта бетта дIаеннай 1550 тонн. ХIанз дIалуш йола шура тIадоагIача шера чотах я. Оаха лерхIачох, 200 тонн совгIа хила еза укх шера планал совгIа Даьхенга йоххка шура.

Дулх дIаденнад 1020 тонн, шера планагIа дIадала дезача 1050 тоннах. ТIадисар 30 тонн дулх да. Цу гIулакха чуоттаяь латт 470 хьанха, дIалуча хана царех хIаране дозал 100 килограммал кIезигагIа ца хилийта йиш хургья — иштта кхоаб уж.

Жа леладераша айденнача хьинарца бIарччача шера къахьегар бахьан долаш дикка тIеххоачашъяьй паччахьалкхенга тха дохкара план: планагIа дIадала дезаш 373 тонн хиннача дIаденнад 411 тонн.

Геттара доккха новкъостал ду тхона доакъар кийчдеча цехо. Из кхаь сменагIа, дийнахьа а бус а болх беш я. ХIара ден-бус 60 тонн тIехдика гранулаш кийчъю цехо — тха боахама хьайбашта шортта кхоачам беш. Шоай балха башка-дика специалисташ ба: смена мастераш-оператораш Князев Виктор, Камбулатов Руслан, Линев Николай, Гетманцев Евгений, кхыбараш.

Ала хIама доацаш дика къахьег доакъар хьатIакхухьача болхлоша. Курбанова ПаьтIамат керте а йолаш болх беча цу звенос фермашка хьатIаэзай 2 эзар тонн совгIа йол, иззал ча.

Укх шера Iа даккха болалуча хана тха хьайбаш леладераша шоашта хьалхашка оттадаь декхар да КПСС ЦК июльски Пленума решенеш толаме кхоачашъяра шоай низи хьинари ца кходе. Хьайбаш дикача хьале долаш чусоцадаьд, фермашта а жа Iуй бригадашта а йоагIаш йола хозрасчетни заданеш дIаеннай, коллективо а хIара болхлочо а лакха социалистически декхараш тIаийцад.

ХIанз уж кхоачашделга да тхоах хIаране сий дола декхар.

Т. ТАТУШЕВ,
«Красный пахарь» яхача колхоза председатела хьайбай боахама вола заместитель.

АЙБЕ КОММУНИСТИЙ БЕХКТОКХАМ

(Нистедоалар. Долалур 1-ча оагІо тІа).

«Трансмаш» заводан объекташ, аэропорт, техникан бытовой гІулакхийн цІенош, универмаг, тІа тхов бола рынок хьалъелга. Цу балхи сухали дикали лакхъяра, йоахар Нохч - ГІалгІай гІишлошъяра управлене 7-ча СМУ начальника **А. А. Турпалова**, лакхбе беза гІишлон балхашта индустриализаци яра боарам, ма-хулла балха юкъейоалае еза бригадни подряд.

Керда методаш балха юкъенхувлача йолаш йола консерватизм дІаяккханза яргйоацилга дийцар Нохч-ГІалгІай гІишлошъяра управлене 6-ча СМУ отделочникас **Л. В. Кравеца**. Тхо долча бригадни подряд юкъейоалае беннабар, аьлар цо, бакъда гІулакх дІачакхдаккханзар.

ГІишлошъерий керттердарех цхьа декхар, да нах чубаха цІенош делга. 1976—78 шерашка эксплуатаце дІадала дезаш да 370 эзар квадратни метр нах чубаха цІенош — дІадаьннача кхаь шера даьчарел кхоалагІа дакъа дукхагІа. Цхьабакъда, йоахар делегаташа, парте горкома пленума решенешка цу юкъах хьалде лаьрхІа хинначарех 115 эзар сома маьха цІенош хьалдаьдац.

Дукха теркам тІабахийтар конференце городерча боахама проблемашта. Из дегІабоалабара отчетни хана 35 миллион сом ахча дІадахийтад. Тоадаьд 260 эзар квадратни метр совгІа нах чубаха цІенош, болх бе йоаялийтай теплофикаце шоллагІа аргІа, районашкара керда котельнеш. ХІаьта а, хьадеш латта балхаш города эшачарга диллача гаьнна тоъаш дац.

Городе боаггІача бесса бац фасадаш, цІеной лардаш, хиш Іоуха сангараш тоаяра болх. Ленина, Орджоникидзе, Р. Люксембурга, Первомайски улицаш — города керттера магистралаш — эргаяхара оттаяь программа мела кхоачашъю. Техника ЦІа, универмаг, гостиница, быта ЦІа, дукха этажаш йола лакха цІенош, кхыйола объекташ города архитектурни юхь хувца езаш йола гІишлош я, аьлар горисполкома председатела **В. М. Шамардина**. Бакъда, шераш дІаухе а, вай «котлованашка оахкалаш деш» доахк. ШоллагІа шу да лаьттанна кІал гІолла йоагІа йиъ переход йистеяккха ца могаш лела.

Кирова цІерагІа поселок тоаяра балхаца долча кхоачамбоацарех дийцар № 2 йолча теплоэлектроцентрала паркома секретара **М. Д. Савранукаева**. Цо критика йир иштта города йІовхал телаш йолча организацена а.

Цхьаболча делегаташа цІенхаштта критика йир пассажирски, къаьстта а автобусни, транспорта балха. Трамвайно - троллейбусни управлене водитела **А. А. Арутюняна** теркам тІабахийтар дукхача троллейбусий салонаш кизгаш доацаш йиса хилара, гІандаш тийдаи кассаш йохаяьи хилара.

Делегаташа гІеттадора город цІенеи порядок йолаши хилийтара беррига гроаненцаш оарцагІбаьлча бакъахьа ба яха дош.

ДІадаьннача шерашка городерча наьха вахара хьал тоадара дукха хІамаш даьд. ХІара вахача сага хьатІадоагІа рузкъа 15 процент, алапи, юкъера лаьрхІача — 25 процент, лакхденнад, 6,5 эзар совгІча саго керда квартираш дІанийцай.

Торговни общественни кхачани организацей товарооборот 32,4 миллион сом дегІаенай юкъера лаьрхІача шера. Наха гІулакхаш дара предприятеш дегІайоалаяреи тоаяреи балхага кхаь шера дІадахийтад 15 миллион сом гаргга ахча.

Цунца цхьана, городе бахача наха гІулакхаш дара боарам таханарча дено дІабеххача бесса лакха бац, йоахар делегаташа. Кхыметтел баьцадаарий сезон юъеяхача хана а тикашка хилац малина, смородина, наггахьа хул баьца комараш, боалаш, хьачаш, аьлар «Промтовары» яхача Грозненски розничнии объединене секце заведующи йолча **Л. А. Сапралиевас**.

Городе бахача наха медицински гІулакхаш дарца долча кхоачамбоацарех дийцар В. И. Ленина цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача завода слесара **В. И. Ештокина**.

Медицински учреждений партийни организацеша бокъонца бола къовсам лелабац медперсонал дарбанна баьхкача нахаца гІожа хиларца, медицински болхлоша шоай балха декхар кхоачашдарах цу нахагара дукха «совгІаташ» нийдарца.

Конференце делегаташа даьча къамаьлех йоккха моттиг дІалаьцар къахьегамхошта коммунистически кхетам балара проблемаша. Предприятешка, учрежденешка шерра даьржа да партийни экономически дешар. Пайда эцаш я кхыйола идеологически балха средстваш. Цу дерригне а гІо ду наьха сакхетам лакхбара.

Цунца цхьана, белгалдоахар конференце, КПСС горкомо, райкомаша, дукхача партийни организацеша наьха кхетам лакхбара хьакъехьа беш бола болх, тІехьабусаш ба къахьегамхой дийша хилара боарам хьайнцача.

А. Шерипова цІерагІча ГНПЗ, Нохч-ГІалгІай гІишлой управлене, Грозненски радиотехнически завода, «Севкавнефтегазстрой» объединене № 1 йолча автобаза, кхыча партийни организацешка бокъонца довзаш дац нахаца кхетама болх бара хьаьдда дола наькъаш, кІезига хул лекцеш, беседаш. Йолаш яц тІехьаде луш йола атеистически пропаганда.

Доккхий кхоачамбоацараш нийсдолийт наха къахьегама кхетам луча. ДІаьннаяц прогулаш, тІехьабувлаш балха ахар. Кадраш дукха хувцалу балхаш тІара. Ленински районе, масала, кхаь шера 6 процент дукхагІа хувцаеннай уж. Цхьабакъда цу геттара эшаш йоацача процессаша дукхача моттигашка овлан тІера хувцац КПСС райкомийн юххьанцарча партийни организацейн идеологически болх.

Массови пропагандеи агитацин, йоахар делегаташа, нохагІа аудиторе специфика теркал а ца еш ю, хІаьта керттерча даькъе производственни коллективашта лаьрхІе а хул. Массанахьа а латтац нах бахача моттигашка беча цу балха керте партийни организацеша тІачІоагІъяь микрорайоний советаш. Дукхха агитплощадкаши агитпункташи дукхагІа йолча хана болх беш хилац.

Дукха кхоачамбоацараш да Іилма - атеистически пропаганда вІаштІехьйоаккхача. Дынах тешараш хІанз а дукха ба, кІезиглуш дац крещени елгеи саг йоалаеши маьре йодаши киназа чу мах белгеи, шарІий ІаьдалагІа махьар дехкилга, кхалнах низагІа удабелга.

ХьинарегІа бе беза атеистически болх, ерригача формаех пайда а эцаш, тІагІертта дІаяха еза реакционни обрядаш, традицеш, хьинаре дегІакхувла еза советски граждански ритуалаш. Іра къовсам лоаттабе беза националистически предрассудкашца, кхыча халкъий метташи обычеши ца лархІарца.

ЧІоаггІа теркам тІабахийта безаш хІама да кагирхошта идейни кхетам балар.

ДукхагІча даькъе кагийча нахеи мехкарашеи хьаьнала къахьег, ерригa шоай дега йІовхал юкъарча гІулакха дІа а луш. Пятилетка кхаь шера план, аьлар ВЛКСМ горкома хьалхарча секретара **А. Д. Колкова**, кхоачашъяьй 5000 совгІча городерча къонача къахьегамхоша, 68 комсомольско-кагирхой коллективо. 3,5 эзар совгІа саг ва «Х-ча пятилетка план В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш!» яхача болама юкъе дакъа а лоацаш, шоай балха дикали эффективности хІара денна лакхъеш.

Цхьабакъда, йоахар доклад яьчо а къамаьлаш даьча делегаташа а, производстве кагирхой чІоагІбалара эша хьалаш массанахьа а кийчдаьдац. ГІишлошъяра управлене, «Консервплодоовощ» яхача объединене, В. И. Ленина цІерагІча, А. Шерипова цІерагІча мехидаьтта чакхдоахача, кхыча заводий общежитешка болх беш яц бытовкаш, болхлой чуІеча цІеношка латтар къаьна мебель я, санитарни режим кхы ворІа хила йиш йоацаш лелаю. Шераш дІаух боахама, партийни, профсоюзни кулгалхой укхаза ца боагІаш, наггахьа мара хилац тІема, къахьегама ветеранашца, производстве хьалхалаттаращца вІашагІкхетараш.

Кагирхошта кхетам балара даькъе къоастаданза дисача дешаех лаьца дийцар НГІАССР юстице министра заместителa **Р. А. Макарычевас**. ХІанз а болх мела бу кхенза долча берий дешашта йолча комиссе. Формализм дукха я бокъонаш ца телхаяйтара беча балха тІа.

Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен университета паркома секретара **М. М. Пархоменкос** уйла тІаерзайир школашка берашта юкъарча дешара кийчо во еш хилара. Даьштаноаношта юкъе педагогически знанешта еш йола пропаганда тоаянза яргъяц.

Конференце балхах йоккха моттиг дІалаьцар парте горкомий, райкомий, юххьанцарча партийни организацей практически гІулакхий стили методаши эргайоахаш тоаяра дешаша. ДукхагІа йолча партийни комитеташка перспективни планировани еш я, партийни активана хьехам дикагІа лу. Секретараштен партгрупоргаштен долча новкъостала вІашагІъехка методически кабинеташ я.

Болх дикагІа вІаштІехьбаьккхаи кхы а дукхагІа чІоагІъеннеи йолаш, кердача опытаца йІаьхий хинна енай городской партийни организаци шийн XXI конференцега. Цо шийн мугІараш, къахьегамхошцара бувзамаш чІоагІдаьд, боахами культуреи дегІакхувлача ерригача участкашка хьалхле дукхагІа коммунисташка яхай.

ХІаьта а кхоачамбоацараш кІезига дац. Цхьайолча райкомашеи паркомашеи теркалъяц къахьегама коллективай башхалонаши уж дегІаяхкара перспективаши, производстваи социальни лоаттамеи структуре хула хувцамаш, парте хьачубоагІарашта ха дезараш кІезига хьадех, цу лоархІамеча гІулакха тІа формализм лелаю, цхьанкха тІахьожам лоаттабац.

Эшшаш йола партийни влияни Іалашъяьй халкъа боахамеи культураи ерригача участкашка. Партийни группаш хьаяра кхоачам хилал коммунисташ боацаш 500 совгІа лохера звено (бригада, смена, отдел) я городе. Кадраш хьахоржача хана нийсдолийта цІенхаштта кхоачамбоацараш, йоахар «Красный молот» завода токара **С. А.-В. Ильясова**, чІоаггІа Іаткъ производствана, коллективерча морально-политически хьала. Парте членаш кІезига ухийт заводе мастерийи бригадирийи гІулакхаш тІа.

Отчет еча юкъагІа, йоахар делегаташа, дукхача юххьанцарча партийни организацей чура партийни вахар чулоацамах тоаденнад. Партеи правительстваи директиваш, шоаш тІанийяь шоай решенеш кхоачашъяра лоаттабу тІахьожам дикка чІоагІбаьб СССР 50 шу дизара цІерагІча химически, «Промавтоматика» НПО опытни, ацетонови заводий, хІамаш тегача производстваи объединене, «Геофизика» треста, «Старогрознефть» НГДУ паркомашеи партбюрошеи.

КПСС горкомаша, райкомаша, Ярославски партийни организацех лаьца КПСС ЦК-ас баьча соцамца хьалхле а лелаеш, партийни собраней лоархІам хадданза лакхбу, коллективни кулгалдара органаш, коммунисташта политически кхетам луш йола школа уж хиларах тарра.

Цунца цхьана, шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара коммунисташ оарцагІбоахилга Іалашдац цхьайолча парторганизацеша. Бокъонца перспективеи системеи йоацаш лелабу шоай болх «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене, радиотехнически, ремонтно-механически, шурий, моттигерча промышленноста, химически, «Металлист», «Металлотара» яхача заводий, № 1 йолча гІишлой материалий комбината, № 15 йолча даьтта доаккхача завода партийни бюрошеи комитеташеи.

Делегаташа цІенхаштта анализ йир КПСС горкомеи цун отделийн балха. Белгалдаьхар, де лаьрхІар кхоачашдара лоаттабу тІахьожам хІанз а эсала вІаштІехьбаькха хилар, бизза мах бац социологически тохкамий, моттигашкара хьауха тайп-тайпара сведенеш гулъеш дукха къахьег аппарата болхлоша.

Горкомо, цун бюроси отделашеи, аьлар КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретара **С. М. Магомадова**, теркал ца деш кІезига хІамаш дитац райкомаштеи юххьанцарча партийни организацештеи кулгалдеча. ТІехь-тІехьа дукхагІа хулаш я дІаеха тайп-тайпара справкаш. Каст-каста тох телефон: фунехкдаь информаци хьайита аьле. Нийсса ах ха дІайода тха уж каьхаташ вІаштІехьдоахаш.

КПСС горкома секретараши отделий заведующеши, аьлар хІамаш тегача производстваи объединене обойщицас **А. Н. Добролюбовас**, кІезига хул предприятешка.

Конференце къаьстта уйла тІаяхийтар кадрови политика тоаяра деша.

Кулгалдеча кадраца «ЗІамига лаьтта», «Юхадийндалар», «Целина» яхача Л. И. Брежнева книжкаш тІара идеяши уйлаши шоай дегашка ювшаергйолеи цар дерригача рузкъах шерра пайда эцаргболеи, наха юкъе беш бола партийно-политически организаторски болх эргабаьккха тоабар, ленински стиль чІоагІъяр духьа царех бизза пайда эцаргбола гІулакх данза даргдац.

Город Грозне коммунисташта хьалхашка доккхий декхараш латт. ИттлагІа пятилетка чакхйоалача юкъагІа, СССР Лакхехьарча Совета иттлагІча сессе чІоагІъяьча планашка, КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленуме къамаьл деш Л. И. Брежнева еннача установкашкеи Къилбаседа Кавказа автономни республикай кулгалхоща г. Грозне вІашагІкхийттача хана еннача рекомендацешкеи хьежжа, хьинаре къахьега къахьегамхой оарцагІбахара тІаберзабанза баргбац юххьанцарча партийни организацеша шоай беррига организаторски политически болх.

ТІанийцача соцам тІа хьакхайкаду, Нохч-ГІалгІайчен республикански центра къахьегамхоша КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачашъяра юкъе шоашкара доаггІаш дола дакъа лоацаргдолгах дог тийша хилар.

Конференце къамаьл дир КПСС обкома секретара **М. А. Дорохова**. Конференце балхаца иштта дакъа лаьцар НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела **Х. Х. Бокова**, НГІАССР Министрий Совета председатела **М. А. Керимова**, КПСС обкома секретараша **М. О. Бузуртановен Л. Д. Магомадовен**.

КИЕВ. Электробытовой машинийи приборийи Еррига-союзни Іилма - тохкама институте кийчъяьй «Кристалл» (АШД-200П) яха керда бытовой холодильник. Лоха температура йолча цун отделене 18 градусага кхоачаш шелал отт, хІаьта шийн къаьстта нИ ягІаш а я из. Из чІоагІа паргІата а экономически пайдане а хІама да, хІана аьлча холодильника чу дІайха фо кІезигагІа чудоландаь, хІаьта электроэнерги кІезигагІа а йоагаю. ХьатІадоагІача шера Киевски областерча холодильникий Васильковски заводо арахеца йолаергья цу моделагІа йола холодильникаш.

СУРТА ТІА: института болхло Воронкова Наталья кердача моделагІа йола холодильник хьахьокхаш йоалл.

А. ПОДДУБНЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

* * *

«Волга» яхача Новгородски производственни объединенена «Олимпиада-80» Оргкомитето диплом деннад олимпийски символика йолаш пхиъ издели арахеца аьнна. Из я «Волга» яха светомузыкальни приставка, «Москва-80» яха дІоагІа-сувенир, йІовхала косметически прибор, светильник, кІерама кІаллоаттаерг. Уж хІанз арахеца йолаяьй.

СУРТА ТІА: объединене болхло С. С. Комиссарова светомузыкальни приставка хьахьокхаш йоалл. Магнитофонах е проигрывателах дІахеттача цу бесаш долаш хилийт музыка.

А. ОВЧИННИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Областной партийни конференце делегат

Шера задани кхоачашъяьй

Дика доаркаш дукха ба Ленина цІерагІча шелковской колхоза шурий-товарни ферме болх беш. Царех л коммунист Магомедова Сидрат а. Итт шу дІадаьннад эггара хьалха доаркалла болх бе из ферме кхаьчача хана денз. Цу хана даим деттаргдолаш къоначча доаркана тІачІоагІдаь хинна доахан дикагІчарех дацар, шура кІезига лора, хІара Іатто шера ши эзар килограммал дукхагІа лацар из.

Шийн хьаькъали хьинари тІадахийта дІайолаелар къона доаркa болх бе. Ферма ветеранаша, орденаш лелаеча Кулешова Марияси Габараева Елизаветаси хозача дешашцеи практически новкъосталцеи хьаллаьцар Сидрат. Цар дийцар цунна етт бахкийтара дикагІа мишта кийчбе беза, бехкачул тІехьагІа мишта бетта беза. Сидрата дика ладийгІа ца Іеш, балха юкъе а кхухьар уж хьехамаш.

Магомедована тІачІоагІдаь хинна доахан шу даьнначул тІехьагІа эргадаьлар, тоадаларца белгалагІа хилар, шура дукхагІа тела даьлар — шера 2.500 килограмм. ТІакха болх сакъердамегІа хилар, шийн хьинар долга хайра Сидрата, шийх бІубелар. Нагахьа санна дикеи тешамеи болх бойя, аьнна хетар цунна, доккхий толамаш карагІдувргда. Цу наькъагІа къахьега йолаелар доаркa.

Дукха ца говш Ленина цІерагІча колхозе меттел, районе а дикагІа болча хьайбаш леладерашта юкъе гучаювлаьлар цу доаркa тайпан цІи. Фермерча хьайбаш леладерий собранешка нийсъелча специалисташа деча къамаьлашка ладувгІар цо, цар хьеххача тайпара болх бе гІертар. ХІанз Сидрата дика ховра, ден распорядок толхайича доаханна чІоаггІа холулга: массаза а ше бийттача ханал цхьа кІеззига а тІехьайисача, шура ерригa а хьахецац Іатто.

Шийна тІачІоагІдаьча доаханна Іунал дара ха дезаш дола уж гІулакхаш Іомадаро, Сидрат шийн хур деши къахьегам дукхабезаши хиларо новкъостал дир цунна балха тІа доккхий толамаш дахара, ферма доаркаша лелаеча яхье хьалхара моттиг бІубенна хьалацара. Ферме эггара хьалха шера цхьан Іаттагара кхо эзар килограммал тІех шура яьккхар из яр.

Е шу доладеннача юххье районе дикагІа йолча доаркa Акулина Степановна Моисеевай толамал тІехбовлар а шоай балха тІара хьокхамаш тоадар а духьа яьржача яхьа юкъеяхар Магомедова. Шийн дош чІоагІа леладу доаркас: шоай коллективе эггара хьалха шера декхараш кхоачаш а даь, хІара Іаттагара 3718 килограмм шура яьккхар цо.

Общественни вахаре хьинаре дакъа лоац Магомедовас. Из Іеш йолча Коби яхача юрта вІашагІъеллача ширача замах юхедисача эуламеча хІамашца къовсам лоаттабара, кхалнах общественни вахара юкъеозара дукха хІамаш карагІдувлача кхалнаьха совета из керте латта хІанз кхо шу даьннад. Юрта къахьегаш бола дукха кхалнах ух шоай кхалнаьха председатель йолча цунца дагабовла а цунгара хьехам эца а, хІаьта цо хІаранега гІадъяхе ладувгІ, хьехам лу, эше новкъостал ду царна.

ДикагІа йолча доаркас — хадданза моттигерча библиотекера книжкаш дешачо, книжкаш дешарий конференцешка къамаьлаш ду. Фермерча хьайбаш леладерашта юкъе политически темаех лаьца беседаш ю.

Района коммунисташа, Магомедовайх чІоаггІа тешам а бенна, сий даьд цун — областной партийни конференце делегаталла хержай из.

Е. ВАСИЛЬЕВА.

ТІехдика лоархІабаьб

Нохч - ГІалгІай республика юрташка бахача наха дика йовзаши чІоаггІа цар хоатташи я «Респотребсоюза» производственни комбинате арахеца швейни, кондитерски изделеш, корта бохабеш доаца маларaш. Из продукци дукхагІеи дикагІеи хилийтара доккхий социалистически декхараш тІанийцар комбината болхлоша пятилетка кхоалагІча шера. Валови продукци арахецареи из маьхала яккхареи кхаь шера план укх шера 7 ноябреи шера план 25 декабреи кхоачашъе, шера планал совгІа ара а хийца бІаь эзар сома маьха продукци маьхала яккха, къахьегама овсарле лакхъяра шера задани 3,2 процент тІеккхоачашъе, кхаь тайпара керда продукци кара а ерзаяь арахеца йолае дош деннадар цар.

Шу чакхдала юхейисар дукха ха яц. Мишта кхоачашдаьд - теш комбината болхлоша шоаш тІанийца декхараш? Цар даьхача къахьегама толамаша къаьгга хьахьокх уж цар дикка тІеккхоачашдаьлга, тІадоагІача шера толаме къахьегара йола тешаме лард цар еллалга. Валови продукци арахецара а из маьхала яккхара а кхаь шера план кхоачашъярах рапорт делар цар укх шера цхьоалагІча октябре, хІанзлехьа кхаь шера заданел совгІа арахийцай бІаьш эзараш сомий маьха тайп-тайпара продукци. Пятилетка кхоалагІча шера продукци маьхала яккхара пачхаьалкхен план ханал цхьа бутт хьалха кховчаш а я, хІанзлехьа планал совгІа ара а хийца маьхала яьккхай 235 эзар сом мах бола продукци.

Укх тІеххьарча шерашка цІаккха ца хиннача тайпара тоаденнад пятилетка кхоалагІча шера предприяте технико - экономически хьокхамаш. Къахьегама овсарле лакхъяра пачхаьалкхен план 11.7 процент тІеккхоачаш а еш, цун чотах кийчъяьй планал совгІа ара мел хийца продукци. Планал совгІа продукци маьхала яккхарах, бедал, электроэнерги, металл, кхыйола материалаш кхоярах, арахецача продунцега дІабода мах лохбарах укх шера планал совгІа пачхаьалкхенна баь пайда 120 эзар сом да. Ер шу чакхдалалехьа шера планагІа лаьрхІачул совгІа кхы а 600 эзар сом мах бола товарни продукци арахеца лерхІ комбината коллективо.

Предприяте болх боаггІача боарамагІа дІабахийтара хьинаре къахьийгар ремонт яреи тара кийчъяреи цеха коллективо. Укх шера план цхьайтта бетта 131.7 процент кхоачашйир цо.

«ХІара балха денна — дикала Знак» яхача девизагІа предприяте керттерча цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай мастераш М. Хануигаев, В. Абубакаров, Е. В. Ларькова керте латтача кхаь цеха коллективо. Шоай новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ба укхаза болхлой Р. Таскаирова, Н. Гусев, С. Хажбахмадова, кхы дуккхабараш а. Юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар. Цудухьа, пятилетка хьалхарча кхаь шера план кхоачашъярах эггара хьалхарчарца рапорт делар цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КОМПЛЕКСНИ УЧЕНЕШ

ТІеххьарча шерашка Нохч-ГІалгІайчен дукххача къахьегама коллективаша граждански оборона комплексни ученеш чакхъяьхай, бокъонца шаьрдаьд царел хьалхарча занятешка Іомадаьраш, дайзараш, хІаьта штабаша, службаша, военизированни йоацача формированеша чІоаггІа лакхъяьй баха нах къаьсттача хьалашка лорабараи халкъа боахама объекташа боаггІача тайпара болх белга Іалашдараи тІаберзабаь практически болх бара йола шоай кийчо.

Цу даькъе эггара керттердар да комплексни учени кийчъяри эггара хьалха реальничарна гарга дола хьалаш Іалашдари. Масала, СССР 50 шу дизара цІерагІча химически заводе комплексни ученеш чакхъяхара план оттаеш цунна юкъедихьадар дуккха радиационни химически хьалашта прогноз яра дешаш, оттаяьяр радиоактивни заражене зоне объекто болх беш нах лорабара режим, доземетрически химически тІахьожам, къоастадаь аьлча, облученена тІахьожам. Плана юкъейихьаяр болхлоштеи гІулакххоштеи лорабалара индивидуальни средстваш дІаялара порядок, иштта кхыдараш. Цу дерригне торо хилийтар ноябрь бетта сов хІамаш юкъе доацаш йола учени дукххача наха хьинаре дакъа а лоацаш чакхъяккха, цІаьххача хана ла Іомабир моральнии физически халонаш.

Цхьабакъда, дика план оттаярах доалаш дац гІулакх, иштта лоархІаме да хІара учебни дош дика довза торо хулийта йоаггІаш йола методически приемаш лахар. Укхаза шерра хьаеллалу учене кулгалхочоа чоалхане декхараш къестадара йола торонаш.

Ученеш лаьттача хана кулгалхоша радиационно - химически зема постага гІолла имитационни керда хІамаш тІа а детташ чоалхане дерзадора хьалаш. Ишта моттиг эттача ученена кулгалдеча штабо хадданза телар эттача хьале эггара хьалха цу объектерча радиационнии химически хьалашта прогноз тела торо хулийта даннеш. Цу тайппара моллагІча карарча средстваи способийи гІонца торо хилар радиоактивни морхий лостам, йистача радиаце боарам теркал а беш хила мегача облучене бустам белгалбе, объектера нах, техника, помещенеш ориентировочно мел заражени хийна я ха, радиоактивни (химически) заражени хиннача зоне оттабаьча облучене бустамга диллача мел хана хила йиш я (поражене ОВ) яхараш санна йола элементаш гучаяха. Духхьал цу кІийлен тІа тІаьийора радиационнии химически разведка даькъера решенеш. Хьалха Шелковской, Шалински, Надтеречни районашка чакхъяьхача дукххача комплексни ученешка из деш дацар, цудухьа гІалаташ а дора.

Цхьаькха лоархІаме оагІув яр учене лораяра режимаш укх тайпара увттаеш хилар: завода керттера цехаш эттача хьалага хьежжа радиаце боарам 70 р/ч болча зоне нийсъелар. Цу тайппара, цхьан облучене радиаци хила йиш йолча бустама йола лоравалара коэффициент теркал а еш бокъо лора 4 сахьатал совгІа йоацача хана противогаз а елла болх бе. Цехий начальникаша: сменай графикаш белгал а яь, дІайовзийтар уж сменай беррига болхлошта, цул тІехьагІа вІаштІехьдаьккхар городал арахьарча зонера аргІанара сменаш хьаккхувлилга. Радиационно - химически зема поста земболахачо хІара 30 минут массаза йоал «тІахьожам» оттабора балха моттигашкарча радиаце боарама, учене штабага хоамаш а деш. Уж гІулакхаш бокккхача лоархІаме дар болх мел ха яллалца бергба аьнна решени яра.

Цу хІамо Іалашдир хІара цехо лерттІа болх белга, наха хийцца болх бир «кхерамеча радиоактивни заражене» хьалашка, дуккхача хана противогаз а йоаллаш болх бе баьлар. ТІеххьардар чІоаггІа лоархІаме да вай хьалашка. Противогаз а йоаллаеш болх бе ца ваьннача сага балха овсарле из еллача, юкъера нагрузка мара цунна еце а, шин-кхаь сахьата чІоаггІа лохлу. ХІаьта дилла а тренировка яьчунга 8—10 сахьата болх булу противогаз хьа ца йоаккхаш. Из да сага граждански оборона мероприятеш кхоачашъеш чІоагІа лоархІаме, лакха морально - психологически качестваш грактически хьахулийтар.

Цу заводе, хІара цехе, цу тайпара хьалаш латташехьа кийчбир сменагІа хулача облучененa бола тІахьожам, из хІама дилла а дицар учени чакхйоахаш. Облучене бустамаш имитационни талонашцеи карточкашцеи нийдора. Уж кулгалхочоа хьал чоалхане дерзаде гІо деш дола а цунца цхьана хиланза даргдоаца а документаш да. Царех пайда эца йиш я, хІаьта толамца пайда эца а беза классно-группай занятешка, командно-штабнойи тактико - специальнии ученешка.

ЧІоаггІа лоархІаме да, индивидуальни лоравалара средстваш чехкка дІаялар санна дола башха чоалхане ца хета дош а. Дукха ха йоацаш массехк объекте ученеш йир, цига лоравалара индивидуальни средстваш дІаяла езаш эттар. Гучадаьлар е дІоагІаш ца корадоагІаш, е уж чуядача сердало йоацаш гІулакхаш нийслуш хилар. КІезига яц противогазаш цехашта йийкъа а йийкъа дІа ца йохкаш, йоккхалла - зІамигалла уж миштай ца хьожаш, индивидуальни аптечкашцеи химена духьаларча средствашцеи уж Іалаш ца еш йола моттигаш а. Уж мичай а хацар сага. Дозиметраш зарженни яц, градуировкашкеи заряда бустамгеи ца хьожа дукха ха я.

Цу лоархІамеча деша боккха теркам тІабохийт СССР 50 шу дизара цІерагІча химзаводе. Укхаза хан-ханнахьа ю лоравалара индивидуальни средстваш дІаялара тренировкаш. ХІара болхлочоаи гІулакххочоаи хов шийн лоравалара индивидуальни средстваш мича яда, цун йиш я нийшача хана йиззача комплектах, дика кийчъяь, хьежа йола уж хьазца.

Комплексни учени йолаш хьежар лорадалара сооруженешка нах чубахареи царех пайда эцареи приемашка. Укхаза кхоачамбоацараш да. Телхаю нормативаш кхоачашъяра правилаш, цхьабакъда боккхача лоархІаме да лораяра сооруженеш ерригача режимех феца Іалашъяр а режимаш лелаяра Іомаберашта тренировка яр а.

Укх шера чакхъяьхача дукххача ученей опыто хьалхадоах, лорадалара сооруженешка лелара правилаши царна чурча порядка требованеши цига дакъа лоацарашта даим ювца езаш хилар.

Керда мел дар уж ученеш чакхъяхара практикана юкъедахьаро, цар методика тоаяь эргаяккхаро новкъостал дергда обучене эффективности дикали лакхъе.

Ф. ЛЯМИЧЕВ,
республикански военкомата болхло.

ПРИМОРСКИ КРАЙ. Москверча, Ленинградерча, Владивостокерча архитектораша кийчъяь краевой центра — города-порта Владивостока детальни планировка проект чІоагІъяьй. ХІанз бокъонца гуш да Дошо МуІа яхача бухта районереи Орлини оалача города гонахьарча гувнеи архитектурни сибат. керда цІенош, царна юкъе шоаш санна кхы доацараш а долаш 20 этаж совгІа лакхадараш, спортивни гаване бода гІашлой никъ, бухта тІагІолла тилла тІий.

Города центр хьалъергъя хьалха хинна архитектурни стиль толха а ца еш, шийн тайпара лоамаш долаш цун рельеф хилар теркал а деш.

СУРТА ТІА: Владивостока центр.

ТАСС фотохроника.

Абубакарова Курди (сурта тІа) «Куларинский» совхоза доярка я. Грозненски района хьайбаш леладераштта юкъе яьржача социалистически яхье хьинаре дакъа лоац цо. Абубакаровас шера йоагІа шура яккхара план 4 бетта кхоачашъяьй. ХІаьта пятилетка 4,5 шера кхоачашъе лаьрхІад.

Я. ЦУЕВА сурт.

Дайнадац хьийга къа

«Шалинский» совхоз — чуоттадаь хьайбаш кхоабаш боахам ба. 4 эзар совгІа бежани 8 эзар хьакхен лелаю укхаза. Айденнача хьинарца болх бар бахьан долаш дІабахача итт бетта 927,7 тонн дулх пачхаьалкхенга дехкар хьайбаш леладераша, шера план 890 тонн йолча. Шу чакхдалалехьа кхы а 270 тонн дулх дІадала лерхІ цар.

Уж толамаш доахача доккха дакъа юкъедихьад хьакхарч лелаеча Орлова Еленас, Базилевская Зояс, III степена Къахьегама Сийлен ордена кавалера Лялин Ивана, доахан леладеча Абдулкадырова Мархас, Тасуева Маржана, Эдерханова Раяс, Тарамбаева Хадишата, кхычар.

Хьайбаш леладечар санна шоай лоархІаме дола дакъа юкъедихьад цу балха кхаш леладераша а. Агротехнически бокъонаша яххача бесса цар Іунал дар бахьан долаш хІара гектара тІара 31 центнер гурахьа дув ялати (план 22,1 центнер), планал совгІа 22 центнер йолаш 50 центнер фуалъльха хьажкІаши чуийцай цар.

Шерагара шерага дегІадоагІа свеклаш лелаерий толамаш а. 400 гектара тІара дика хьийкъа свеклаш чу а ийца, шера планал кхозза дукхагІа, 20650 тонн мерза овлаш дІаденнад шьалахоша» укх шера Даьхенна. Хадданза яхье хьалха латташ хьайоагІа Энгласова Совхант. Цо хІара гектара тІара лаьрхІача 700 центнер мерза овлаш хьалкхедаьд, 500—600 центнер свеклаш хьалкхеявй Исаева Хьавас, Мичураева Зулая.

ХІанз тІадоагІача шера хьувкъама лаьрхІа лард кийчъеш ба совхоза механизатораш.

М. ЭПЕНДИЕВ.

ЛАКХАЛЕНАШКА БОДАЧА НОВКЪА

ОЧЕРК

1978-ча шерара дошо гуйре Мовлата вахаре белгала ера къахьегама йоккха котало яккхарца: баьцадаараши соми баккхара пхе шера план СССР кердача Конституце шу дузача денга кхоачашйир Тепсуркаев Мовлат керте латтача бригадо. Из толам боаккхаш бригадо пачхаьалкхенга бехкаб 3371 тонн соми 2800 тонн баьцадаараши.

— Тха яр хинна Іац совхозе иштта къахьегаш коллектив, — йоах Мовлата, — массе бригадо а дика бу болх, царех лаьца мегаргда дувца.

Из бакъда. Вай мехка юрта боахам дІахо дегІабоалабара программа белгалъяьккхача КПСС ЦК (1978 ш.) июльски Пленума решенешта жоп а луш, баьцадаараши соми ду кхагІа баккхара шоай низи хьинари кхо ца деш къахьегаш ба «Новосельский» совхоза къахьегамхой. Пятилетка диъ шера план кхоачашъяь накъабаьхкар уж Сийлахьбоккхача Октябра 61 шу дизара цІейна. Диъ шера план 16360 тонн йолча шин шереи итт беттеи чуденад 17104 тон баьцадараш. Цу юкъа чубена сом 1000 тонн гаргга ба.

ХІаьта ка бола ялат даккхара шин пятилетка кхоачашъяьй новосельцаша. Духхьал 1977 шера планал совгІа баь пайда ах миллион сомал дукхагІа ба. Пятилетка хьалхарча шин шера Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттигаш а хьожаеш КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦІе байракх яннай цу совхоза.

— Цу доккхача совгІато къахьегама хьинар айдарца кхы а дикагІа болх баьб укх шера тха боахама къахьегамхоша, — аьлар совхоза партбюро секретара Зенцова Надежда Семеновнас. — Шера планал совгІа оаха хаччальалкхенга дехкад 1300 тонн баьцадаараш, 307 тонн сом, иштта толамаш даьхача тха коллективашта юкъе кердача лакхаленашка бода никъ гойташ йола маяк а хинна дІаэттай Тепсуркаев Мовлата бригада. ТІаккха тІатехар:

— ДІауйлаел оаш оашош. Пятилетка хьалхарча шера план 190 центнер йолча, цун бригадо хІара гектара тІара яьхар 447 центнер помидораш. ХІаьта пятилетка шоллагІча шера хІара гектара тІара чуийцай 530 центнер! Кхо план гаргга я из.

Кхыча бригадаша а иштта лакхара хьувкъам чукхухьаре миллионер хургьяр совхоз. Дукха болх бу боахама партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша цу бригада опыт кхычарна дІайовзийташ, цо санна доккхий толамаш дахара уж оарцагІбоахаш.

Кхыча бригадай дар санна да цар лаьтта, цхьатарра да хьалаш а. «Мишта вІаштІехьдоал бригада иштта доккхий толамаш даха?» — хет аз Мовлатага.

— Лаьтто шийна гІулакх дІадарга хьежжа камаьрша хьалу ший беркат, — йоах цо. — Из дика кхетаду коллективерча хІара саго. — Тха бригадо кхедеча баьцадаарех керттера моттиг дІалоац помидораша. ХІара шера хувц оаха уж дІаюв кхаш. Керттера обработка е далехьа шовзткъа тонн моттигера удобренеш, 6—7 центнер суперфосфат, кхоккха центнер калий тос хІара гектара тІа. ХІаьта зябь оах 30—35 сантиметр кІоарга. БІаьстан юххье шозза макха а баьккхе дІакъовл тІоадал. ТІаккха бІаьцадаараш дІаделехьа кхозза культиваци йоакх оаха. Сеялкаца дІадув баьцадаараш.

Ханнахьа ю цул тІехьагІара обработкаш. Къаьстта теркам тІабохийт помидораш дегІайоагІача хана хий диллара. 6—8-зза хий дулл оаха цу хана. Лоацца аьлча, агротехнико дІа ма-деххара гІулакхаш ду баьцадаарийн сомийн бешамашта.

— Оаха даим йоакхо ю социалистически яхьа кулгалдара, — йоах бригадира, — вІаштІехьъяккхара наькъаш лех. — Тхоай боахамерча Арсанукаев керте латтача бригадаца яхье даьннад тхо. Уж дерригa гІулакхаш дика дІадохьалургдацар дика дисциплина ца хилча. Къахьегама дисциплина лакха йолаши барттайнеи коллектив я тхаяр. Цун хІара члено доагІар дизза хьадех шийгара а шийн новкъосташкара а. Кхоачамбоацар нийсделча из сихха дІадаккхара оарцагІбоал берригаш а.

Лакха хьувкъам хьалкхебарал кезигагІа лоархІам болаш гІулакх дац из сихеи ца бойташи чуэцилга. Баьцадаараш, сом ца бойташ чуэцара чІоагІа къовсам лоаттабу коллективо, къаьстта а халкъа тІахьожамхоша.

Цунца чакхдалац Мовлата дувцар.

Лаьтта, къахьегам, нах дукхабезаш вола ахархо ва Мовлат. Цудухьа вІаштІехьдоал цун, ше телача хьокхамцеи шийн гІулакхашцеи бригадера нах шийна тІехьа а боахаш, коллективана кулгалде. ХІаьта зІамига коллектив яц из керте латтар а: бригаде болх беш ва 75 саг. Уж ба цхьан гІулакха кхотабенна, цхьа декхар дола, лаьттанцара йоаха продукци алсамъяккхара тІехьа къовсам лоаттабу нах.

— Царна юкъе а хьалха я комсомолка Миаева Зара. Тхо долча болх бе енай из юкъера школа чакхъяьккхачул тІехьагІа, — йоах Мовлата. — Юххьанца къахьега йолаеннача хана ка ялацар цун. БоккхагІчар, дуккхача шерашка Іоаяь опыт йолчар гІо а деш, дика болхло, звеньевая хилар цох. Иштта боккхагІчар гІо а деш Іомабу тходолча селхан школа яьккха баьнараш а. Дукха ха ялалехьа уж доахача толамашта шоай хьехамчашта тІехьакхуа. Тха бригаде меттел ерригача районе а хьалхалаттарех ба Ленинеи Къахьегама ЦІеча Байракхеи орденаш лелаю Гапаева Медна, Канаева Руман, Коврунаева Хьава, Талтаева Зойбал, иштта кхыбараш.

Мовлата из дувцача хана гуш дар, къахьегама йоккха опыт санна, шийн дега йІовхал а наха дІаяла ховш из хилар. Коллективерча хІара члена меттел юртарча хІара сага а эшачунга хьожилга, гІо делга цун массазара гІулакх а хинна дІаэттад. Боккха кхаъ хиле тІаэц цо юртарча моллагІча сага динахетар хилча.

Цудухьа хургда совхозе къахьегараштта, юртахошта из дукхавезар, цар цун сий дар.

Духхьал юртахошта вайза Іац Мовлат. Цун сурт доалл «Консервплодоовощ» объединене Сийлен Улга тІа. Из ва Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутат.

— Хьалкъа депутат йоккха цІи я, — йоах Мовлата. — Депутат ва дерригa халкъ тешаш вола саг. Сай низи хьинари кходергдац аз харжархой наказаш дикагІа кхоачашдара.

Хов сона: деша тоама яхац цо уж дешаш. Ше хержача наьха шийх бенна тешам гІулакхаца кхоачашбергхилагах шийх чІоагІа бІубенна йоах. Ше хьабенача бІаьхача вахара наькъах воккхий а веш, цунах дега боккха салоІам хилар дар из.

ХІаьта Мовлата вахар къахьегамах дизза да. Болх бе волавеннав ткъаь итт шу хьалха. Царех кхойтта шера шофер хиннав. 1965 шера денз бригадир ва. Цу юкъа хьа а хинна кхийнаб дезал. ВоІ — Іайнди шоай совхозе техника кхерамзлен инженер ва. Юкъара школа йистеяьккхай йоІо Розас. ЙиълагІча классе дешаш я зІамагІа йоІа Малика. ХІаьта, дешара, хІама хара чІоагІа тІакхувш ва дезала да ше а. Болх беш а сайрийнара школа йисте а яьккха, хІанз Серноводскерча юртбоахама техникума йиълагІча курсе заочно дешаш ва Мовлат.

— Атта-м дац болх а беш заочно деша, — йоах Мовлата. — Ца дийшача йиш яц. ХІанз вахара массе оагІошка технически прогресс сихъеннача хана, хІара ахархо хила веза юртбоахама техника дика йовзаш, агротехнически дешасх кІоаргга кхеташ.

Сага сийле йоаккхаш бола къахьегами адамле кхоабаш дола лаьттен дукха дезаш саг ва Тепсуркаев. Цудухьа дийзад цо шийн дерригa вахар юртарча, лаьттанца.

«Маьхк яле — хургда илли а... Хозахета алац иштта. Ялат массаза а хиннад лоархІамегІа йола продукт, дерригача рузкъан бустам. ХІаьта сийлахь-доккха Іилматехнически хІамаш карагІдаьннача вай бІаь шерене а из да халкъий вахаре керттерадар», — иштта дІайоланьяй «Целина» яха шийн произведени Леонид Ильич Брежнева, — дувц Мовлата. — Со воккхийвеш ва ялат кхедеча юртарча нахаца цхьана се къахьегаш хиларах. ХІаьта, азеи са новкъосташеи чІоагІа теркам тІабахийта Іомаю новкъоста Леонид Ильич Брежнева произведенеш. Лаьттан тІара дукхагІа хьувкъам чуэцара кхы а дикагІа къахьега догдоагІа. ХІаьта тха бригадо лаьрхІад пятилетка юхедисача шин шера цхьайттлагІча пятилетка диъ шера план кхоачашъе.

Теша мегаргва: кхоачашдергда цар шоай дош. Шоай низаш, торонаш лаьрхІа, кхоаненах бІубенна тІанийцад цар из декхар. Из кхоачашдара лард йоллаш ба хІанз. Массаза а санна керда котало яккхара коллектив оарцагІйоахаш ва Къахьегама ЦІеча Байракха ордена кавалер, дика бригадир, хьехархо Тепсуркаев Шамсудина Мовлат.

Ю. КУРСКИЕВ.

Доазол дехьара

ЧССР. 20 шу гаргга ха я эггара дукхагІа чехословацки планераш ийярех мохк Советски Союз бола. Дукха ха йоаццаш СССР адресагІа хьаийтай городе Угерске — Градиштерча «ЛЕТ» яхача завода болхлоша хьаяь «Бланик» яхача тайпара юбилейни 2500-гІа планер. Ткъамашца сиха лела из машина дунен дуккхача мехкашка дика йовзаш я. Планеристаша дуккхаза дунени къамийн рекордаш яьхай царца. Царех я — латиноамерикански Андай лоамашта 7 эзар метр лакхегІолла тІехъялари гаьнагІа никъ беча яьха рекордаши.

СУРТА ТІА: Советски Союза лаьрхІа Л-13 «Бланик» яха планер.

ЧТК - ТАСС.

Цар цІи—коммунисташ

ЛЕНИНСКИ МУЗЕЙ ВІАШАГІЪЕЛЛАР

Гуйран маьлха зІанараша хьесташ сийрдадаьхад 1909 шера июле денз 1912 шера июнага кхаччалца В. И. Ленин ваьха Марки-Роз яхача парижски улица тІара № 4 йола цІеноше. Ленински квартира-музея цхьан цІагІа хьажа баьхкараша го баьб «За трудовое отличие» яха медаль наьха тІа а уллаш волча кІайвеннача сага. Массане а лергдилла ладувгІ музея историех, экспонаташ лехаш дуккхача хана яйнача халонех Владимира Ильича Ленина Парижерча вахарах, цун балхах долча дувцарга.

Из — Андре Лежандр. В. И. Ленина музея директор а из вІашагІъеллар а. 7 ноябре 75 шу даьннад цун. Цу ханах 25 шу гаргга музейна деннад цо.

Болхло-гІишлонхо, цул тІехьагІа «Брегэ» завода токарь хинна А. Лежандр 1929 шера компарте мугІарашка вода. Гитлеровски оккупаце шерашка «новкъоста Антуана» — Лежандра подпольни кличка — кулгалду столица 18 округа партийни организацена, хІаьта 1941 шера денз 1944 шера август беттага кхачалца нелегально «Юманите» арадаьхад. 1944 шера Париж мукъайоаккхаш баьча тІем тІа чов хул А. Лежандра.

В. И. Ленина музей лелае новкъостал ду А. Лежандра шийн сесаго. Маре, парте ветерана, дунен шоллагІа тІом лаьттача шерашка парижски подполье вІашагІъелларех цхьанне. Цу халача хана денал долча патриотка кертах дукха мах лургболаш бар фашисташ.

Андре дІахьокх музее ухарашка шийн произведенеш язъеш Ленина пайда ийбаь книжкаш. ЧІоагІа баркал а оалаш дувц цо В. И. Ленина квартира-музейна Москверча Маркса — Энгельса — Ленина Индуституто деча гІох. Цхьаккха саг вац Ленина Францера вахар Лежандра санна дика довзаш.

Мари-Роз улица тІарча цІагІа ух болхлой, ахархой, интеллигенце викалаш, студенташ, Іалаьмате дукха туристаш. Цига ухача наьха дукхала тешал ду йоазоний книжко.

— Ленини Советски Союзица еза а ца лархІа а йиш яц, хІана аьлча, царца дувц адамлено ше даьха толамаши шийн кхоанен. — йоах А. Лежандра. — СССР-цара доттагІал, марксизма-ленинизма идеяшта тешаме хилар да тахан, селхан а санна, империализмана духьала, паргІатои социальни прогресси бахьан лоаттабеча къовсама лоархІамен хиланза яргІйоацеи факторaш. Сийлахь-йоккха ленински уйлаш никъ хьеха сецкъа ба са новкъосташта — французски болхлошта, хІаьта дунен эггара хьалхарча социалистически пачхаьалкхен масало социализма идеалаш бахьан лоаттабеча къовсама дегаш урауваттаду цар. СССР кхоачашду эггара халагІа а сий долашагІа а дола декхар, цо боаккх адамлен сий долча кхоаненга бода никъ. Цо Іалаьмате дика влияни ю дунен кхела. Цун сий доккха да, кхы а лакхлуш а доагІа, хІана аьлча, цо чакхдоаха хьаькъале гІулакхаш дерригача паргІато хьаштдолча халкъашта, берригача патриоташта цІаккха а ца ийшача бесса тахан эшаш болча Маркса, Энгельса, Ленина хьехама кІийлен тІа латт. Аз доккхал ду айса вахаш мел яьккхача хана се нийсача новкъа хьавена хиларах, нагахьа санна цхьаькха вахар сайна делча, айса цІаькха а юхабергболча новкъа. Цу новкъа воагІаш са къулба дар Ленина идеяши цун сий долча социалистически даьхенцара доттагІали.

В. КОРОЧАНЦЕВ, ТАСС корреспондент.

Париж.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ХЬАЛ ЦХЬАН КІИРАГІА

КАМПУЧИЯ: ПАТРИОТАШ КХОТАЛУШ БА

Къулбехьен-Малхбоалерча Азе лоархІаме политически событи хилар Кампуче къам кІалхара даккхара ЦаІ йола фронт (ЕФНСК) вІашагІйоллар. Цунна юкъе бахаб Пекинах дІакхетарах хьадда шийн сий доадаь йолча Пол Пота — Иенг Сари пномпеньски режима духьаларча къовсама гІеттача кампучийски халкъа — тайп-тайпарча слоай викалаш. Мукъаьяккхача Кампуче цхьан районе хиннача ЕФНСК учредительни съезде хержар цу организаце Центральни комитет, цунна керте эттар 4-ча дивизе политически комиссари командири хинна Малхбоалехьарча округа партийни комитета член Хенг Самрин.

Съезда делегаташа тІаийцай шоай мехкахой вІашагІкхета а бокъонца йола машара, шийн лоІамера, демократически, нейтральни, блокех дІакхетанза, социализм хьалъеш йола Кампучи хьаяра реакционни пномпеньски клика йохаяра тІехьа къовсам лоаттабе тІахьехаш йола деклараци.

Фронт вІашагІйоллар — кампучийски халкъо паргІатои шийн лоІаме хилари духьа лоаттабеча патриотически къовсамах логически хьахиннар да. Американски агрессорел котбовлара цІей 1975 шера 17 апреле Пномпенеи Кампуче кхыча городашкеи бахача наха дездаьчул тІехагІа мехкара Іаьдал, цу ханага Пекина кийчъе кхийнача ше оттабаьрий группа дІалаьцад. Из группа йолаеннай мехка маоистски порядкаш увттае, «казарменни социализм» юкъейоалае а бокъонца бола патриоташ-революционераш, селхан а тІехьа са дехка даьхен паргІатои шийн лоІаме из хилари духьа къовсам лоаттабаь дукхха нах боабеш дІабаха а. Кампучех Іалаьмате йоккха концентрационни лагер а хиннай, низагІа нахага хала болх а байташ, цун граждании цхьаккха тайпара бокъонаши паргІатонаши а йоацаш.

Цу тайпара эттача хьале Кампуче революционни патриотически низаш духьал даьннад пномпеньски режима. ХІанз патриотий герзашцарча низаша къовсам боаржабаьб мехка 19 провинцех дукхагІа йолча провинцешка. Дуккхача провинцешка хІанз болх беш я цар кулгалдеш йола бахача наха чІоагІа сий деш йола моттигашкара административни органаш.

ЕФНСК хьахилар чІоагІа раьза хинна тІаийцар Вьетнама къахьегамхоша. Цар могабу фронто хьакхайкабаь Пномпена правителаша хьоабаь доазон тІара тІом соцабара хьакъехьара никъ, чІоагІа къоабалъю кхыча мехкашцарча гІулакхашка диллача фронто лелае лаьрхІа машара, доттагІлен, блокех дІа ца кхетара политика.

Пекине-м цу событе коргагІ а баьхаб, чІоагІа эгІаз а бигаб.

●

КХЕРАМЕ ПЛАНАШ

ДІадахача кІирагІа Ирана йоккхагІъярех йолча городашка гІолла чакхъяьлар дукхалга диллача цІаккха ца хиннача тайпара правительствана духьалара демонстрацеш. Алхха Тегеране а шин дийнахьа царца дакъа лоацаш хилар из бІаргадайнараша яхачох кхо миллион совгІа саг. Демонстрацеш хиннай тІема положени дІаяккхара, политически бехк баь чубехкараш мукъабахара, мехка керттера демократически паргІатонаш Іалашъяра лозунгегІа. Цу дуккха нах чубоагІаш йолча манифестацей цхьаькха маІан сенах латт аьлча, из латт антиимпериалистически, эггара хьалха антиамерикански лостам болаш уж хиларах. «Янкаш, арадовла Иранера!» — из лозунг да хІанз тІехьтІехьагІа дукхагІа манифестанташа кхайкадер. МугІарера иранцаш эгІазабаха ба наьха мехка доал де гІерташ ВІашагІкхийттача Штаташа леладеча гІулакхашта, шийн кхел шийга къоастаяйтара цун халкъа еча духьаленна.

Наьха антиамерикански уйлаш сихха дегІайоагІаш хиларо бокъонца корзагІбаьхаб Иранера американски тІема специалисташи бизнесменаши. Царех дуккханеша лаьрхІад мехкара дІабаха. Уж дІабигара граждански авиакампанешца цхьана оарцагІъяьхай США тІематранспортни самолеташ а. ТІеххьарча хана Иранера дІабахаб 7 эзарнел кІезигагІа боацаш американцаш. Сихха дегІайоагІача событеша кхерабаь океанал дехьара предпринимателаш сихбенна шоай гІулакхаш совцадеш, фирмаш дІакъовлаш, доалахьара хІамаш йохкаш ба.

ДикагІа хоалуш ек цу событешка къонача ирански пролетарната оаз. Дика вІаштІехьъяьлха выступленеш ец ба, масала, ирански мехкдаьттахой 37 эзар саг чувоагІаш йола отряд — мехка экономика керттерча отрасла болхлой. ХІанз мехкдаьтта промыслашка юха а забостовка я. Мехкдаьтта даккхара боарам 80 процент лохбеннаб, цунга хьежжа кІезигъеннай цун экспорт а. Из бахьан долаш казнана хІара денна хула зе 60 миллион доллар да, кІезиглу валютни резерваш а. Болхлоша забастовнаехь лерхІ къахьегамхоша хьадеха политически гІулакхаш Іаьдалашка кхоачашдайтара дикагІа дола герз.

Правительствана духьалара выступленеш юхатоха гІерташ ирански Іаьдалаша лувцаш нах чубехкалга соцаца а деш тайп-тайпара политически маневраш ю.

●

«ЧІИЙ ЛИСТАРА ХЬИСАПЕРЧА ДИПЛОМАТЕ» ДЕ ЛЕРХІАР

Кэмп-дэвидски соглашене условешка хьежжа Египтанеи Израилаи юкъера сепаратни барт чІоагІбара оттаяь эггара тІехьара ха, 17 декабрь, хьатІакхоачаш латтача хана США пачхаьалкхен секретарь С. Вэнс массехказа чІий лусташ Каираи Тель-Авиваи юкъе никъ беш лийннав. Цу наькъа итогашта комментареш еш арахьарча политика обозревателашта хетар цхьатарра да: «чІий листара дипломате» лардаш ехка вола Г. Киссинджер хиннача хана денз Вашингтон Гаргарча Малхбоале де лерхІар хувцаденнадац. ХьалхагІа а санна ВІашагІкхийттача Штаташа Израила политика га доах, Іарбий халкъий юкъарча вахара хьаштащца тарлуш доаца хІамаш Египтага дайта а гІерташ.

«США империалистически хьашташ дизза кхоачашдеш долча египетско-израильски договора кулгаш ядела сихдара Гаргарча Малхбоале а вена. — белгалдоах «АШ-Шааб» яхача ливански газето. — С. Вэнс низ беш ва Бегина а ца беш из ца хилча а капитулянтски политика лелаеча Садата духхьал шийна».

Иштта, США сихъеннай Кэмп-Дэвиде дийцараш чакхдаха гІерташ, уж кхоачашдар Израила гІойле йолаш да, хІаьта Каир шийга яхар а деш цар беча низагІа тІехьашка ювл. ТІаккха фу да теш сепаратни барт бара новкъарле ер?

Из да Іарбашта духьаларча наькъо Садата сий дунен общественноста хьалхашка Іо а дожари Египет Іарбий мехкашта юкъе ше цхьаь а йисари. Цудухьа Вашингтони Тель-Авиви, Гаргарча Малхбоале шоашта де лерхІар кхоачашде а гІерташ Іарбий общественность тувлае Садата торо яла гІерт, «сийлахь гІулакхаш» чакхдахара боарам боацаш чІоагІа из къахьегаш ва аьнна хетадалийта а гІерташ.

А. БИРЮКОВ,
А. СУРИКОВ,
С. КУЛИК.
(ТАСС).

ПОРТУГАЛИ. Мехкарча болхлошеи ахархошеи, кагирхойеи кхалнаьхеи организацей викалаша 1974 шера революцена карагІдаьнна керттерадараш —национализаци, аграрни реформаш лораяра хьинаре къовсам лоаттабу. Цар дІадех предприятешка болхлой тІахьожам оттабелга. Наха иштта дІадех бе болх ца хилари дегІайоагІа инфляции санна йола цІенхаштара экономически проблемаш къоастаелга а.

СУРТА ТІА: революцена карагІдаьннараш лорадеш лиссабонцаша яь демонстраци.

ЧТК — ТАСС сурт.

ХЬАША ВЕЗАШ ТІАЭЦАШ ЙОЛА ЛАЬЖГЕ

Армхе чІоже оаха бихьа никъ алхха хьовзамашца дІаболабенаб ала мегаргдолаш бар. Арадовла сов дукха хьеделар тхо. Цу тІа а хьа ца йоагІаш чІоагІа гайра цу дийнахьа машина а. ХІаьта, юххера а Лаьжге хьал а кхаьча, тхоашта довзаш долча хьехархочун Точиев Мусий цІенна тхо дІатІадахача, лоалахошкара хайра тхона Алсбика Муса хІанз укхаза болх беш воацилга, ши бутт гаргга ха я шийца интернат а йолаш йолча ЖІайрахьарча школа директоралла из Іохьожаваь. ХІанз шийн беррига дезал а тІехьа цига вахаш ва...

КІезиг-дукха бохам хинна а долаш дІатІадахар тхо зІамигача, хоза кІир техача Лаьжгера юххьанцара школа чуйолча цІенна. ХІанз духхьал цу чу Іеш даккха лерхІаш дар тхо уж массехк ди, цхьабакъда, цу гІулакхa хьалхагІа цІаккха а уйла яйтаяцар тхога М. А. Точиева. ХІанз хІаьта?..

ЦІена, сапаргІата ков да школа зданех хьа а кхеташ. ХутиевгІар дезал бах укхаза. Цигтача хьагучаваьлар цІен да ше — лесничества болхло. Эггара безагІа бола хьаьший санна тІаийцар тхо Хутиев Хьамида. Лаьжге оаха даьккхача цу бІарччача кІирагІа цо ше а цун сесаго Зинас а шоай де йиш йолаш мел дола хІама дир тхона, оаха цига йоаккха ха пайдана хилийтарал совгІа, хоза а хилийтар духьа. ХІаьта Дебз яхаш цІи йолча цар зІамигача йиІигаца чІоагІа вІаши тІера доттагІий хилар сон соца баьхка къона археологаши. ХІара гІа массаза баккха гора тхона цо тхоай еча теркон белгалонаш. Лоаман наьха дезала из цІена догуйла тхона диц ца луш дукха ха-зама яргья!..

ХІаьта иштта, тешшаме, тхона дег чу латтаргья юххьанца оаха болх дІаболабаь ха а. Тхоай хьдда лаьрхІа цхьа гІулакх а долаш даьхкадар тхо Лаьжге. СССР Іилмай Академе еннача «ХьайиллачА листа» тІа дІаяздаь латтар: Наьсарен районе тохкамаш де, Лаьжгера шоллагІа каш хьаахка. Керттерчунгара дІадоладала лаьрхІар оаха: чухийрцача Мэллер-гІалий вІовний гувнашта юкъера (Лаьжгена йистте) хьалхагІа тхо даьхкача хана тхона ходденна хинна каш Юмадаргара. Тхоай белашца, баргаца, лаьтта оахкача кхыча кечалашца дІа а даха цхьатарра чуийнна болх бе доладелар тхо: ираза, бокъонца белгалйоалаш йолча, цхьан гувлга оагІоца кІоаргга лаьттах чуйоадача къорго тхо сел гаьна ца хилар хьахьокхар лаьттанна кІалхарча лахьта къайленашта тІаккхача. Цхьабакъда, хетаргахьа мара дацар из иштта!

Цхьан сахьата бир болх, цхьаькха сахьата а... ТІатІоллара цІендаь даьннад каш, тІох бетта чІоагІа, бухьагахьа ме бода герга вІашкабоагІаш бола тхов бокъонца цІенбеш латт... Долла хІама, хьагучох, хила ма-деззара дар. Сел ишта а дацар! ХьаоахкашA латта гІирс, болх беш хІара сахьат массаза доал, кІезигагІа тара лестар декъий дІадехкача малхарча каша. Из—кІоаргга (сага дегІал дуккха а лакхагІа!) герга кІоаг, маркхал юкъе а бехкаш тІоща лаьрхІа хьалдетта оагІош а долаш, хІаьта цун кІийле чхар хьокхаш кІоаргга Іочуяьккха яр. Циггача тхона гучадаьлар юкъерча бІаьшеренашкара малхара каш из ца хилар. Цхьабакъда, тхо хІаьта а бохам хинна дац. Со керте волча экспедице практике духхьашха, вешта укх тІехьарча 50 шера а, эггара хьалха Іомаеш ма ярий лаьрххІа продукташ чулоаттае гІалийна юххе лораеш йоккха вІов а ягІаш хьалъяь хранилища, хІаьта цу тайпара кхеран гали со хьалхагІа цІаккха а бІаргадовнза вар. ХІаьта из укхаза долаш да, хьагучох цаІ хинна а ца Іеш. Оахош мукъадоаккхаш латтар каш доацилгах тхо кхийтача, къаьстта чІоагІа уйла тІайохийташ зийра оаха оахош хьааьхкачоа тара дола лоаллахара боарзаш. Цул тІехьагІа шин моттигера кхы а гучаьлар тхона иштта лаьрххІа хьожаши чІоагІен тІох етта толаш: Уж-дукха хІамаш чухоьаргйолаш а укх поселке баьха нах мехкахошта юкъе цІи хезан хьал долаши хиларца белгалагІа хиннаб яхаш цигарча наха дувцаш хезараш дагадохийташ а яр. Хила а хиннад из иштта...

Цу гІалай юртара малхар каш корадарга даьха дог доадеш дацар тхо хІаьта а. Нагахьа санна малхара кашамаш ца корадоагІе а, кхерах яь яьшкаш, сланцеви Іоакъаех хьалдетта оагІош а долаш дола шоай тайпара кІийнаш хІаьта а корада мег. Из а ма дий аьттув балар! Кхерах яьча яьшка кеп цхьаккха шеко ца хулийташ къасташ я: уккхазара хьаахна деза лаьтта! Вешта цхьа кхерам ба дага ухаш: дІаяхача замалахьа дайхадолий-хьогІ е «байнарий цІа»?

Юха а кІежъяха болалу болх. ХІанз массава а ва из беш: каш доккхо даь хиннад, паргІатта дІа-юха хьовзилга да. Белацеи баргацеи бе а ховш болх бу студенташа Д. Чахкиева, В. Авдиенкос, Б. Хашагульгова. Лаьтта хьааьхкача хьагучадаьнна тІойн сланцеви Іоакъай гаргаши шоргтига дІаюстара тетт аспиранта В. А. Петренкоси Іилман болхлочо Р. А. Даутоваси. ДІаяхача заман кхы цхьаькха къайле а сихагІа бІаргагор духьа сайна моггача тайпара сай коллегашта пайдана хила гІерт со се а...

ХІаьта къайле дукха сагота яц тхона сихагІа салоІам бара. Оахкаш кхы а кІоаргагІа Іочудолхаш латт тхо, тІаккха циггача гучадоал, тхона хоаенна хинна яьшка, декъий чудада гІирс а боз-цаш, тоъал йоккхача цхьан здане пенах дІачуяьккха шера тархи хилар. Нагахьа санна из лаьттан тІара малхара каш дале, тІаккха из шийн тайпара хила дезаш да! ХІаьта, нагахьа санна каш деце?..

Дош дІа а хьа а эцаш, тхоайла чуийнна дагадувлаш да тхо, хІаьта со цхьа Іалаьмате лоархІаме хІама хьадагадоха гІерт. Духхьала цо деша дух тІа доахаргдолаш санна хет. Къувсаш боахкарий гІараша уйла яйтац, цудухьа со дІаюстара воал, кІалгІолла Іододаш Армхи а

(ДІахододар 4-гІча оагІо тІа).

ЛАКХА ЛАТТ ПОЭТА СИЙ

Мамакаев Iарбечун 60 шу дизарга

Советий Iаьдал дalaлехьа ший йоазув-дешар доацаш хинначарех да нохчийн гIалгIайн къамаш. Нохчийченеи ГIалгIайченеи духхьашха гучубаьннача литераторошка кхаьчар къаман литература хьаккхолилга сaнна дола сийлен декхар. Нохчий литература хьахилар дувзаденна да Нажаев Ахьмад, Дудаев Iабади, Бадуев СаIид, Мамакаев Махьмад, Айсханов Шамсудин, Музаев Нурдин, санна болча наьха цIеращца. Литературана юкъевара гIулакха царел дукха тIехьависанзар Мамакаев Iарбе а. Литературе шоай низ тохкаш хиннача нохчий поэташка юкъе эггара къоагIа вар из язде волалуча хана.

Цхьабакъда, къона вале а поэтически уйла шера, кIоарга йолаш, ший профессиональни говзал лакъяра гIулакх тIехьа ца тетташ къахьега аьнна дег чу нигат даьрех вар Iарби. Цох ший беркат ца даьлча даргдацар. Цун араювла стихаш, поэмаш тIа-тIа къаьгагIа, кхетае аттагIеи поэтически уйла кIоаргагIа хулаш яр. Поэта стихаш язъяра говзал лакха хилара тешал деш хIама да цун стихаш школа дешархошта езаш хилар, хIанз а бераша дагахьа ешаш я царех дуккхаяраш.

ХIанз 60 шу дуз Мамакаев Iарбе ваьча дийнахьа денз. Цхьабакъда, цо вахаш дизза 40 шу а даккханзар. Дале а цун стихаша из вайна юкъе дийна волаш санна дIаьдду цун вахар. Поэта оаз иштал сиха низ а бенна чIоагIъенна дIаоттара бахьанех цаI, сона хетачох, цо эрсий а кхыдолча къамий а толашагIболча поэтий кхолламах шийна дегIаахара кхетамца пайда ийбаь хиларах латт. Цуна эггара дукхагIа безаш хиннача поэтех бар Пушкин, Лермонтов, Есенин, Маяковский, Шевченко, Руставели.

Мамакаев Iарбе кхолламах лаьца дукха яздаьд, тIехьа тIаиоагIача хана а теркам тIаозаргба цо. ХIаьта са дувца безам ба се стихаш язъе воласеннача хана цунца сай хиннача вIашагIкхетарех. 1940-ча шера 10-ча апреле хIанз филармони чуйолча цIагIа В. Маяковский кхелха 10 шу дизар белгалдоаккхаш сайре хилар. Цига духхьашха бIаргавайра сона Iарби. Маяковскеና хетаяь «Револююце сий дола поэт» яха стихотворени йийшар цо.

Цигара общежите хьакхаьчача се Грозне воагIаш а цул тIехьагIа а айса язъяь стихаш пийшка чу яхийтар аз. Хьалха а се царна дукха раьза воацеш хиннавале а, Iарбе стихаш ка ладийгIача, уж эсала йолга кхетадир аз. Цул тIехьагIа цхьа кIира даьлча керда стихотворени а ийца Мамакаев волча вахар со. «Фу аргда-хьогI цо? Мишта тIаэцаргва-хьогI?» яха хаттараш хьувзар кер чу.

Стихотворени могаянзар Iарбес. Лоацца аьлар: «Мегаргъяц». Со сихха дIаарават тохавелар. «Сабардел, Iохал», аьлар цо, гIанда пIелг а хьежабеш. Цо сога хаьттар: язде маца а хIана а дагадехад хьона, дешаш мичахьа ва, хьан стихаш хьамсара хет, иштта кхыдараш. Аз жоп денначул тIехьагIа са стихотворени яьшхар цо. Муам а, боарам а, рифма и дика лелаю, аьнна хоастийр. «Цхьабакъда, риторика я стихашца, темана лоастам бала хац, — аьлар Iарбе. — Сурт оттаде гIертилга а гуш да, дале а, хьалхагIа кхыча поэташа дийхкача сурташта тара лест Iа диллар. Iалам, вахар хьай бIаргашта гучча тайпара дувца деза Iа. Керттера теркам тIабахийта беза хIара дош ше доагIача метте дIаоттадара». Кхы а дукха хьехар дир сона Iарбе.

Из волчара аравоаллаше а «Ленинан некъ» яхача газета редакце вахар со. I. Мамакаев «Теркан тIулгIе» яхача сборника язйяь рецензи яр са цига дIачуенна. Из хьаэца воаллар со, хIана аьлча, Iарбена дегIала вахар духьа из аз язъяьй, аьнна моттадалар кхерар со. Цул совгIа, стихаш язъе сайна ца ховш хилча поэта сборниках рецензи язъе са фу бокъо я яха уйла а яр.

Цкъабакъра, рецензи хьаэца вIаштIехьдаланзар. Газета бехктокхама секретара рецензи газета мегаргйолаш а я, хIаьта стихаш яшха ховш хилар аллха поэтий дакъа хинна Iац, аьнна дIаавахийтар со.

Миччахьа вале а, шийна цIаьхха дагаенача стихотворене тема а массехк мугI а дIаязбеш оамал яр Мамакаева. Царех дукхаяраш цунна пайда эца карагIа ца доалаш ховш моттигаш а — нийслора. Иштта, цкъа 1941-ча шера бIаьсти вокзале цхьа новкъост накъавоаккхаш дар тхо. Бийса йийкха енаяр. Iарбе оалаш ма-хиллара, «чарх» санна бер биза бутт. Цу сайрийна Iарбе Iобийшар сона шийна дагабена биъ мугI:

> Ленинцарча безама оаш
> Бетта тIа йогIалаш байракх.
> Хургбацар вай лоамашка моакхаз
> Дега хеттача бесса цун памятник догIа.

Уж биъ мугI дIаязбе къолам а каьхат нийсдаланзар тхога. ЦIагIа дIаязбергба ше уж, цо а аьнна, вIашии къаьстар тхо. Цул тIехьагIа 15 шу даьлча тхоаш вIашагIкхийттача аз дагадохийтар Iарбена уж мугIараш. Царех пайда а эцаш, йоккха патриотически стихотворени язйир цо.

Мамакаев Iарбечун кхоллама юкъе толашагIдола хIама да книжкаш дешарий дегашта из хьамсара хилар, цун поэтически сурт-сибатех уж тешаш хилар. ЙоI хи йисте кхайкха дIа а йийхе, цун оагIох оагIув а техе Iеш хул Мамакаев лирически турпал. Из а 30-ча шерашка! Цхьабакъда, цох цхьакха шекавалац. Поэта ала ховш из аларах из бокъонца хинна хIама санна тIаэц книжкаш дешараша.

Оалаш ма-хиллара, стихаш язъеш яц, стихашца вахаш ва. Мамакаев Iарбех лаьца майрра ала йиш я из санна хIама. Нохчий советски поэзи дегIакхийларех цаI волча цун стихай, поэмай лоархIам лаьгIлуш бац. Наха хIанз а боккхача безамца еш цун поэтически произведенеш. Мамакаев Iарбе вахаре йита иразе лер я из.

Х. ЭДИЛОВ,
йоазонхо.

ЯРОСЛАВЛЬ. Театральни общественносто шерра дезду укх деношка эрсий актери театральни деятели хинна Федор Григорьевич Волков ваьча дийнахьа денз 250 шу дизар.

1750 шера Ярославле актера Ф. Г. Волкова вIашагIъеллай театр дезарий труппа. Цунах цхьа дакъа беррига нах чуаха йиш йолча эггара хьалхарча эрсий профессиональни театра юкъедахад. Из вIашагIдоларa дика аьттув болаш хиннад халкъа ловзараш, дукха хана денз Русе еш хинна скоморохай хоза выступленеш йолаш хилар.

Ф. Волкова труппа выступленей керттера принципаш халкъал, патриотизм, гражданственность йолаш хиларах латт. Волков Федора беркате беш хинна болх эрсий сценически искусство дегIайоалаяра еррига этапашка пакъабаьннаб.

Ф. Г. Волкова юбилей дездеча деношка театральни искусства езаш бола бIаьш нах Ф. Г. Волкова цIерагIча театра музее ух. Укхаза гулъяь я эггара хьалха театр вIашагIделлача Волков Федора вахарахи балхахи дувцаш йола дуккха материалаш.

СУРТА ТIА: экскурси еш я театральни музея заведующи Е. Я. Докучаева.

С. МЕТЕЛЕЦА сурт.
ТАСС фотохроника.

Олимпийски курьер

«МИША ГIАНАХЬА БIАРГАЯЙРА СОНА»...

Безаме олимпийски чайтоанг Миша — XII Олимпийски ловзарий талисман — дерригача дунен тIа йовзаш я. Бархата, фарфора, дахчан, кIада тIа теха, чах яь чайтоалгаш — иштта я Мишай «папа» — московски художник Чижиков Виктор волча гулъяь коллекци. Дукха ха йоаццаш цунна ейтача посылка чу йоаллар саьрчий тхах яь чайтоанг. Из Миша моллагIъяр санна яц — из Сахьоашалгiа яха хиннай «Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни компленса экипаж Коваленок Владимири Иванченков Александри волча. Космонавташта дукха сакъердаме хьовзамаш дир цо: «хало тIаяхарах» Мишай тIоарска мераж Iоежар. Цкъа-дале, дозал доацаш гIетта лела мераж хьалаца езар, тIаккха из ший метта дIатIалотае езар.

Бувзама цхьа сеанс йолча хана цига вийхача художника Чижиков Владимира космонавташа дег тIара баркал аьлар цун чайтоанго шоашта чIоагIа сакъердам барах.

— Мишкаех йола идея цIаьхха хьахилар са — йоах талисмана автора. Бакъда, сурт дуллача хана Олимпиада пхи бос юкъебоалабе дика хала хилар. Дича бакъахьа дар леха волавелар со. Аз цунна куртка а, хачелг а тIайийхар, кепка а тIатиллар. ХIаьта са воIо Сашас мIарех басар хьакха цунна а аьлар. Юххера а де дезар корадир. Мелла тамашийна дале а тайп-тайпара бесаш дола олимпийски тIехкар а хьерчаш, пхи гом а болаш йола Миша сона гIанахьа бIаргайра. Бийсана кхо сахьат даьлча меттара ура а ийкха аз цун сурт диллар.

ТIаккха «Олимпиада-80» Оргкомитето Миша чIоагIийр, цигара дIайолайир цо ший олимпийски старт.

Ше шийх дувцара тIера вац талисмана автор. Къамаьл дукха деш а вац, кхыметтел цунга художникагакарикатуристага из ца товш санна хетаьлу. 20 шу дизад «Крокодил», «Мурзилка» яхача журналаша цун сурташ шоай оагIонаш тIа доаха. «Веселые картинки» яхача журнала редколлеге член а ва из. БIаь совгIа долча книжкана иллюстрацеш яьй художника.

СУРТА ТIА: Чижиков Виктор ший дуккхача мишкаех латтача «дезала» юкъе.

В. Уи ДА-СИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Фидель Кастро портрет

Аьхки Гаване хиннача кагирхойи студентийи XI Дерригдунен фестивале ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара Постухов Бориса Фидель Кастро портрет делар кубински кагирхой делегацена. Цун автор — московски художник Александр Шилов.

БIубенней сатийней хилар, денал да цун фигурах доаллар — иштта хьахьокх къоначa портретиста Фидель. Картина фон — сатийна, къаьга, сигленах мел йоалла сийнал чулаьцача санна бола форди гаризонта тIара чаккхадоагIа Iуйран моркхаши.

— Се кхувш воагIача хана а теркалбеш вар со Фидель Кастро керте латтача кубински патриоташа лоаттабу къовсам, лакха мах бора цар денала, къонахчала. Воккха хилча, беррига советски нах а санна, дег тIара раьза вар турпал халкъо социализм хьалъеча доахача толамашта; са дего хьатIаэцаш бар Кубай нах, цар интернационалистски уйлаш, дог цIена, хьанийна оамал.

Гаване фестиваль хулга хайча, аз лаьрхIар мукъаьыначa Кубай символ хинна дIаэттача сага сибат полотна тIа даккха. Волх бе хала дар, пайда ийбаьраш дукхагIча даькъе кино-фотоматериалаши телевидене хинна торонаши яр. Са дог урaувтадора айса хьалхашка оттадаьча декхаро — кубински халкъеи цун баьччаи сийле дIахьокха уйла хиларо, хIана аьлча, Куба толамаш, империалисташа провокацеш лелаешехьа «ПаргIатоп гIайре» яха лакха цIи Кубага кхачар Фидель Кастро цIерaца дувзаденна да.

Наталья РАТКОВСКАЯ
АПН корреспондент.

ХЬАША ВЕЗАШ ТIАЭЦАШ ЙОЛА ЛАЬЖГЕ

(Йистедоалар. Долалур 3-гIча оагIо тIа).

долаш болча лакхача шувгахьа. ЧIоже гIолла дехьа оагIорахьа хьувзаш бода тхо хьалдаьхка автомобильни никъ. 1958 шера денз машинаца а гIаш а массаза вахав со цу новкъа гIолла хьали Iойи! Цу хана—20 шу хьалхагIа — дар из эггара хьалха со сай хьехархочуница профессорца Е. И. Крупновца укх заповедно-хозача моттигашка веча. ДIарча вIаьда тIа, дагадоагIа сона, юха а сайца, гобаьккха ядача моттигашка хьийжар тхо турмалца. Эггара хьалха цу хана дар чухийрцача МэллергIалий пений гувнаш сона бIаргадайча а, тIаккха уж фу я аьнна Евгений Игнатьевичага аз хаьттача, жоп хезар сона...

...Цигтача сакхийра са. Дагадехар. Цу хана ма дарий Крупнова сога аьлча а: гIалашта гаьна йоаццаш, шуз йистте, яьгIай карарча бIаьшерен 20-гIа шераш юкъекхаьчача хана из профессорца — ший хьехархочунца Л. П. Семеновца цхьана хьийжа элгац. Цу хана кхы а аьлар Крупнова: «Сона-м хIанз гуш ма яц из... Чухаьрцай мотташ ва со!».

— КIантий! — йист хилар со къувсарашка. Ай, из-м вайнаьха беркатеча далла Тушолена хетаяь элгац — ширача замалахьара храм ма йий! Из Л. П. Семенова, И. П. Щеблыкина бокъонца ше ма-ярра Iомаяьи цунах мел дола хIама яздаьи я...

М. Б. Мужухоева полевой тIормига чу доаллаш хиннадар лоаман ГIалгIайчен тоъал дукхача элгацех яздаь хIамаш а долаш дола книжка. Сайна эшаш йола цун оагIув хьайийллар аз, хIаьта оаха хьагучаяьккхача здане еррига белгалонаш, бусташ, кепаш—ах бIаь совгIа шу хьалхагIа археологаша гульяьча даннешца нийслуш яр. Тхона гучаяьннача здане дагадоаца хаттар хьалхашка оттадаь ха яр из: декъий чудада малхара каши лышкеи тхона кораянзар, цхьабакъда, дицденначара хьагучадаьккхар оаха боккхача лоархIамера культови памятник. Иштта чIоагIа лоархIаме яр тхона кораяь цхьайола хIамаш а (шуша пхьегIий гаргаш, кач йоадаяь гизгаш, кхыяраш). Лоацца аьлча, оаха хьийга къа зехьа дайнадацар...

ХIаьта цул тIехьагIа Армхе чIожера тоъал доккха дакъа чу а лоацаш шерра тохкамаш де доладелар тхо. ХIара дешна аргI-аргIа тохкар оаха гIап санна латта вIовнаш, къаьст-къаьста ягIа чIоагIаленаш, малхара кашаш, элгацаш. Сарра-хьа, школерча цхьан классе тхо гулделар босешкара гулъяь материалаш цхьалхаяха, хIаьта Чахкиев Жабраьили Хашагульгов Башири, Лаьжгера къоано, бIаьраваьнна Х. Л. Харсиев волча баха кийчбелар. Мел сакъердаме легендаши преданеши дIаязйир цу хана!

ЧIоагIа уйла тIехйийта зувра тха гIулакхаш Точиева Радимхана — Лаьжгерча школа юххьанцарча классий къоначa хьехархочо. Берашца шиш болаш йолча цо тарлуш йола цхьаккха моттиг тувлаяйлийтацар шийна тIехьагIа классе берашта юха ювца мегаргья аьнна хеташ йола сведенеш тхогара дIа ца эцаш. ХIаьта цул тIехьагIа Точиев Муса а вера тхона тIехьа, цудухьа лоаман ГIалгIайчу тхоаш хинна тIеххьара деноиш оаха ЖIайрахьа даьхар. Укхаза а иштта теркои йоакхои йора тха. Цудухьа хозахета дацар тхоаш цигара дIадаха арадовлале оаха дийцар: во доацаш хургдар ахкан практика йолча хана студентий бIарчча группа укхаза йоалайича (хIаьта массехк шу хьалхагIа оаха из иштта деш а дар). Наха шоашта бIаргадайта Iа, хьаша-да везаш тIаэцаш дола лоаман наьха цIи хеза тIулакхаш дIабахача даьй (шоай даьй хинна а ца Iеш болча) историцарча кIоаргача безамца цхьана мишта тарлуш да, аьнна хий тар тхона.

ЖIайрахьарча школе тхоаш кхаьча эггара хьалхарча дийнахьа хьастара доагIача, ша санна шийлача, хи чу кулгюхь а дила дIадоладелар тхо. Цига бIарг кхийтар тха: сихъенна тхогахьа йоагIаш латтар йиза ведар бе а йоаллаш йола ха яха цхьа кхалсаг. Петренко Владимира кхыметтел бегаш а бир: «Нагахьа санна ведар йиза яле, вай аьттув болаш да шоана... Хьастагахьа йиза ведар а йолаш сенна йоагIа — из сона ховш дац?...» Тха шеко сихха яйна дIаьлар: хьатIа а ена аьлар кхалсаго: «Iуйре дика хийла шун! Тамара Михайловна яхаш я со. Тайпан цIи — Тарасова. Укх школе истори хьехаш а интернате воспитатела декхараш кхоачашдеш а я со. Сайбешара коартолаш яхьаш йоагIа со шоана...» Къамаьл шаьра дар цун: бIарахьажар Iимерза, безаме дар... корта болаш а дора. Бераш та хьехам луш йолча цу эрсий кхалсага — хьехархочун кхел йовза чIоагIа ловш дар тхо.

ГIад а иха дувцар тхона Тарасовас: «Волгера я со. Марыйски АССР-ера. ВоI вар са чIоагIа цамогаш лелаш. Лораша Кавказа лоамашка гIолга могадаьдар. Цудухьа хьалдаьхкад тхо укхаза. 17 шу хьалха! ВоI тоа а вениа, низ болаш зIамига саг а хинна дIаэттав. Военни училище деша вахав, капикулаш йолча хана массаза а ший доттагIий а боалабеш воагIа укхаза. Вешта а езаеннай сона е моттигаш!.. Нах а ба укхазара дика: дог эцаш! Укхазара бераш а чIоагIа дукхадеза сона. ТIах аьнна, хьаькъал долаш, дикача нахах дIахьерчаш да... ХIанза-м пенсе тIа яха а дукха ха йисаяц. Цхьабакъда, кхы укхазара дIаяха лаьрхIа хIама а дац са...»

...Мишта дахар ца ховш дIадахар ЖIайрахьа деноиш. Дукхабезача къахьегамах, сакъердамеча вIашагIкхетарех диза и хозача Iалама юкъе долаш а. Иштта, кердача знанешца, кердача уйлашца дIаьхий хинна а долаш Грозне даха арадовлаш дар тхо, тхоай кердача доттагIаша дег тIарча безамца накъа а доахаш. Лохехьа. Армхигахьа, боккхача наькъагахьа чухьийдар УАЗик. ХIаьта тхона тIехьахьежаш яр школерча хьехархой елаенна юхьмараж. ХIаьта машина тIа дагIа тхо бIаргадайнача бераша Iимерзача уйланца кулгаш лестадора, детташ цIогIарч а долаш: «Дикача наькъа тIа хилда!»

В. ВИНОГРАДОВ,
профессор, Нохч-ГIалгIай АССР Iилма заслуженни деятель.

ЙОАЗОНХОЙ — КЪАХЬЕГАМХОЙ БОЛЧА

Укх деношка Грознерча «Мехлесхоз» яхача управлене болхлой болча хьоашалгIа баьхка бар Нохч-ГIалгIайчен йоазонхой. Цу вIашагIкхетара тема яр «Йоазонхойн пятилеткеи».

Гулбенна багIача дуккхача къахьегамхошта йоазонхоша дийцар укх пятилетка къахьегама сага сурт-сибат дуллаш шоаш баьча балхахи тIайоагIача хана шоаш кхоачашъе лерхIача планехи.

Цу вIашагIкхетаре дакъа лоацаш бар йоазонхой а поэташ а: Плиев Махьмад-СаIид, Арсанукаев Шейхи, Сулейманов Ахьмад.

ЛадувгIаш хинначарна шоай тайп-тайпара произведенеш а йийшар йоазонхоша.

А. АЛИЕВ.

ЛАТИНСКИ АМЕРИКЕ ХЬОАШАЛГIА

Укх шера 2-ча сентябре денз Латински Америка пачхаьалкхенашка гастролашка яха я «Вайнах» яха Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен халхара ансамбль. Боккхача безамца тIанийцар цун концерташ Аргентине, Панаме, Колумбе, Португале, Венесуэле, Сальвадоре, кхыча мехкашка.

Цул совгIа, цхьа бутт совгIа ха йоаккхаш Мексика городашка шоай искусство гойташ а йовзийташ а хилар вай артисташ. Цига цар делар 30 совгIа концерт. Хьожаш болчар чIоагIа безам тIабодаш тIанийцар «Вайнаьха сигаленна кIал». «Жа Iу», кхы дуккха халхараш а номераш а.

Лакхе цIераш яьхача мехкашка а Мексике а прессо лакха мах беш белгалъяьккхар вай мехкахой искусство.

Массехк ди хьалха чакхъяьннай ансамбла гастролаш. Кхаь бетта «Вайнахо» хьеххача 80 гаргга долча концерташка хьожаш бар итташ эзараш бола цу мехкашкара искусство езараш.

Белгалдаккха доагIа, укх тIеххьарча шерашка Нохч-ГIалгIай къамий искусство йовзийташ «Вайнах» Чехословаке, Сире, Иордане, Мозамбике, Кене гастролашка хиннилга.

А. КОТТОЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Газеташи журналаши яздайтарий теркамга!

Хьамсара новкъостий!

Нохч-ГIалгIай АССР бувзама производственно-технически Управлене дехар ду шуга 1979 шера оашоша газеташи журналаши яздеча хана хьанийца квитанцеш нийса яздаьдий дика хьажари шоаш дахача моттигашкарча бувзама отделенешка уж нийса дIаяздаьдий хьажари.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР БУВЗАМА ПРОИЗВОДСТВЕННО-ТЕХНИЧЕСКИ УПРАВЛЕНИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.00 — «Сакъердаме старташ».
9.45 — «Французски метта урокаш». Телевизионни художественни фильм.
Йистедаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа къахьегам — хьа лаккхале». Документальни фильмай программа.
15.45 — «Халкъа муамаш».
16.00 — «Известия» газета приз яккхара хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. Шведе сборни — ЧССР сборни. В. И. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци.
18.15 — «Новороссийска сий дола лаьтта». Телевизионни очерк.
18.30 — «Стихаш — берашта».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Александрова цIерагIча шозза Краснознаменни Советски Эскара иллейи халхарийи ансамбла концерт. Художественни кулгалхо — СССР халкъа артист В. Александров.
20.00 — «Къонабарий адресаш». Студенчески гIишлой отрядаш вIашагIъехка 20 шу дизар.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Известия» газета приз яккхара хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. СССР сборни — Канада сборни командаш. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера передача.
Йистеьлча — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

14.55 — «Карлик мераж» яха телевизионни спектакль.
15.50 — «Горизонт» яха Iилмаш-популярни фильм.
16.30 — «Земпленски гувнаш» яха документальни фильм.
16.50 — «Толамий лард». Документальни фильм.
17.50 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
18.05 — Iилман-популярни фильм.
18.15 — КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш — вахаре! КПСС Шелковской райкома хьалхарча секретара Табацковай интервью.
18.35 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала).
18.55 — «Кердадар тохкараш». Документальни фильм.
19.15 — «Къахьегамца я сага сийле» (гIалгIай меттала).
19.30 — «Къилбаседа Кавказ». Киножурнал.
19.40 — «ДIахьош да тIахьожама месячник». Пассажирски автотранспорт а, цун гIулакхаш а, кховчамбоацараш а.
20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.30 — Фехтованех йола СССР кубок. Вильнюсера передача.
21.00 — «Музыкальни киоск».
21.40 — «Ткъаь нийсагIча шера бIаьсти» яха телевизионни художественни фильм.

20 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.00 — «Ткъаь нийсагIча шера бIаьсти». Телевизионни художественни фильм.
10.35 — «Кинопикъбара клуб».
Йистеьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Энергетика Денна хетаяь документальни фильмай программа.
15.30 — «ДIалокх Латвийски ССР заслуженни артиста Виллеруша» (виолончель). Фильм-концерт.
15.45 — «Спортивни класс».
16.30 — «Iилман вахар». (Интервидени).
17.00 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта!»
17.30 — «Вахара социалистически хьисапи халкъий хьал-торои». Передаче дакъа лоацаш ва КПСС ЦК Политбюрои членалла кандидат Узбекистана Компарте ЦК хьалхара секретарь Ш. Р. Рашидов.
18.30 — «Керда фаьлг» яха мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Т. Калустяна дIалокха иллеши романсаши». Киевера передача.
19.25 — «Алкоголизм». Лора беседаш.
19.55 — «ЦIа хьалдеш да» яхача телевизионни художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — Р. Рождественский. «Ши бIаьи итт гIа» яха поэма. ДIаеш автора.
22.30 — «Йоккха балета солисташ» яхача фильма-концерта премьера.
Йистеьлча — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

15.00 — «Халха йоал Павлова Надя».
15.25 — «Сабаре нус». Телевизионни художественни фильм.
16.25 — «Пятилетка вахте». Энергетика Денна накъадоахаш (нохчий меттала).
16.40 — «Кхерам боаца методаш оборудованена ремонт яри». Iилман-популярни фильм.
17.00 — «Хиш деххача лаьттай перспектива».
17.30 — «Юрта боахам». Киножурнал.
17.50 — «Керда обрядаш — вахаре!» «Хоза мел дар — наха» (нохчий меттала).
18.00 — Баха нах дIаязбара Ерригсоюзни перепись.
18.10 — «Вахарах дола мугIараш». «Р. Ахматовай поэзи» (гIалгIай меттала).
18.35 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала).
19.00 — Волейболах йола СССР-а чемпионат. МаIнах. «Локомотив» (Харьков) — ЦСКА. Киевера передача.
19.30 — «Известия» газета приз яккхара хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. Финлянде сборни — ЧССР сборни командаш. Хьалхара, шоллагIа периодаш. Перерывах — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
21.00 — «Художникех дола дувцараш».
21.35 — «Известия» газета приз яккхара хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. Финлянде сборни — ЧССР сборни командаш. КхоалгIа период.
22.10 — ЦIеча лоамай да» яха телевизионни художественни фильм.

РАДИО

19 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — «Пачхаьалкхе а саг а» яха юридически Iилмай кандидата Р. Батхиева беседа (эрсий меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — Ашараш (гIалгIай меттала).
8.45 — Боккхийчарна берий хьакъехьа. «СовгIатех дувцаргда вай». Беседа (эрсий меттала).
9.15 — «Октябро хьаккхелла политика». Беседа (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
16.00 — «Юртарча коммунистий йоакхо». Беседа (нохчий меттала).
16.15 — «КхоалагIа шу — толамий шу!» «Балха минута мах». «Чечингсельстрой» треста № 921 йолча ПМК-ара передача (нохчий меттала).
16.30 — «Социалистически яхье хьалха латтарашта» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — «Сайрийнара Грозный» яха выпуск (горсете гIолла).
18.30 — Ашараш (гIалгIай меттала).

20 ДЕКАБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Ашараш (нохчий меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — «КПСС ЦК июльски Пленума решенеш кхоачашъеча къовсаме». Грозненски районни хьалхалкха конференцера передача (эрсий меттала).
8.50 — Ашараш (нохчий меттала).
9.15 — «СССР-е къахьегама кулгалдара конституционни лардаш» яха беседа (гIалгIай меттала).
9.30 — «Барттайнача дезале». Радиовыпуск (эрсий меттала).
9.50 — Ашараш (эрсий меттала).
16.00 — РадиоладугIархой программах оттадаь концерт (эрсий меттала).
16.30 — «Экономически знаней болхлой факультет» (эрсий меттала).
16.45 — «ЦацаевгIар дезала звено» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

Хоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лаьгIо лоа а делхаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 3—8, Грозне 5—7 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, кIезиг-дукха дохк а доаллаш, лоа а делхаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 5—10, дийнахьа 0—5 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культуреи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела—3-42-28; письмой отдела—3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем—3-74-68; бухгалтерии—2-54-30; корректорской—2-89-88.

СФ05371, «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 8798.